

**ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ МЕНЕДЖМЕНТУ
ТА ПІДПРИЄМНИЦТВА
КАФЕДРА ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ**

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему: **«АУДІОВІЗУАЛЬНІ ДОКУМЕНТИ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНИХ
КОМУНІКАЦІЙ»**

на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа
освітньо-професійної програми Документознавство та інформаційна
діяльність

*Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело*

Артур КАБАНЕЦЬ

Виконав: Артур КАБАНЕЦЬ
здобувач вищої освіти
гр. ДЗД-41

Керівник: Вікторія КАЧМАЛА
кандидат історичних наук,
доцент

Рецензент: Ірина П'ЯТНИЦЬКОВА
кандидат історичних наук,
доцент

Київ 2025

**ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
Навчально-науковий інститут менеджменту та підприємництва**

Кафедра документознавства та інформаційної діяльності

Ступінь вищої освіти бакалавр

Спеціальність 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа

Освітньо-професійна програма Документознавство та інформаційна діяльність

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри документознавства
та інформаційної діяльності

_____ Тетяна СИДОРЕНКО
« ____ » _____ 2025 р.

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ**

Кабанця Артура Олексійовича

1. Тема кваліфікаційної роботи: «Аудіовізуальні документи в системі соціальних комунікацій», керівник кваліфікаційної роботи доц., к.і.н. Вікторія КАЧМАЛА, затверджені наказом Державного університету інформаційно-комунікаційних технологій від «24» лютого 2025 р. № 56.

2. Строк подання кваліфікаційної роботи «16» травня 2025 р.

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи

Мета роботи – комплексне вивчення специфіки аудіовізуальних документів у системі соціальних комунікацій, перспектив використання як інформаційного ресурсу в соціокомунікативних практиках.

Об'єктом роботи є процеси соціальних комунікацій в інформаційному суспільстві засобами аудіовізуальних документів.

Предметом дослідження є функціонування аудіовізуальних документів як інформаційних ресурсів у системі соціальних комунікацій, їх комунікативні характеристики та форми використання у соціокомунікативних практиках.

4. Перелік питань, які потрібно розробити:

- 1 Наукові засади дослідження аудіовізуальних документів
- 2 Практичний досвід використання аудіовізуальних документів у соціальних комунікаціях
- 3 Аудіовізуальні документи як інструмент соціальної комунікації та архівної практик

5. Перелік ілюстративного матеріалу: презентація, 24 рисунки.

6. Дата видачі завдання «26» вересня 2025 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітки
1	Визначення тематики, вибір наукового керівника, уточнення теми	18.09.2024	
2	Розроблення та складання плану кваліфікаційної бакалаврської роботи	26.09.2024	
3	Підготовка 1 розділу	07.01.2025	
4	Підготовка 2 розділу	22.04.2025	
5	Підготовка 3 розділу	01.05.2025	
6	Висновки	09.05.2025	
7	Підготовка остаточного варіанта роботи	12.05.2025	
8	Написання відгуку науковим керівником	14.05.2025	
9	Оформлення й представлення роботи на кафедру та перевірка на плагіат	16.05.2025	
10	Підготовка доповіді, презентації та ілюстративного матеріалу, рецензія	20.05.2025	
11	Попередній захист роботи	26.05.2024	
12	Основний захист кваліфікаційної бакалаврської роботи	19.06.2024	

Здобувач вищої освіти

Артур КАБАНЕЦЬ

Керівник
кваліфікаційної роботи

Вікторія КАЧМАЛА

РЕФЕРАТ

Текстова частина кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавра: 61 стор., 24 рис., 66 джерел.

Мета роботи – комплексне вивчення специфіки аудіовізуальних документів у системі соціальних комунікацій, перспектив використання як інформаційного ресурсу в соціокомунікативних практиках.

Об’єктом роботи є процеси соціальних комунікацій в інформаційному суспільстві засобами аудіовізуальних документів.

Предметом дослідження є функціонування аудіовізуальних документів як інформаційних ресурсів у системі соціальних комунікацій, їх комунікативні характеристики та форми використання у соціокомунікативних практиках.

Короткий зміст роботи: вивчити теоретичні основи поняття «аудіовізуальні документи» та їх класифікація; висвітлено методологію вивчення ролі аудіовізуальних документів у комунікаційному просторі; показано історичні аспекти розвитку технологій аудіовізуальної документування у вітчизняній і світовій практиці; проаналізовано використання аудіовізуальних документів у соціальному просторі; досліджено практичні кейси використання аудіовізуального контенту в цифрових медіа; визначено перспективи архівного зберігання та розширення доступу до аудіовізуальних документів; оцінено реалізацію інформаційного потенціалу аудіовізуальних документів в соціальній комунікації; продемонстровано інноваційні технології в архівації та поширенні аудіовізуальних документів.

Ключові слова: аудіовізуальні архівні документи, архівна комунікація, аудіальний інформаційний ресурс, аудіовізуальний інформаційний ресурс, соціальна комунікація, інформаційна діяльність.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1 НАУКОВІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ АУДІОВІЗУАЛЬНИХ ДОКУМЕНТІВ	11
1.1. Теоретичні основи поняття «аудіовізуальні документи» та їх класифікація.....	11
1.2. Методологія вивчення функціонування аудіовізуальних документів у комунікаційному просторі.....	16
РОЗДІЛ 2 ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ АУДІОВІЗУАЛЬНИХ ДОКУМЕНТІВ У СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЯХ	20
2.1. Історичні аспекти розвитку технологій аудіовізуальної документування у вітчизняній і світовій практиці	20
2.2. Використання аудіовізуальних документів у соціальному просторі	24
2.3. Практичні кейси використання аудіовізуального контенту в цифрових медіа.....	28
РОЗДІЛ 3 АУДІОВІЗУАЛЬНІ ДОКУМЕНТИ ЯК ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ТА АРХІВНОЇ ПРАКТИКИ	32
3.1. Перспективи архівного зберігання та розширення доступу до аудіовізуальних документів.....	32
3.2. Реалізація інформаційного потенціалу аудіовізуальних документів в соціальній комунікації	37
3.3. Інноваційні технології в архівації та поширенні аудіовізуальних документів.....	41
ВИСНОВКИ.....	46
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ.....	48
ДОДАТКИ.....	53

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У сучасному інформаційному суспільстві аудіовізуальні документи відіграють дедалі важливішу роль як засіб збереження, передавання та відтворення соціально значущої інформації. Візуальна та аудіальна природа робить їх надзвичайно потужним інструментом комунікації, що ефективно впливає на сприйняття аудиторії. Особливо зростає значення таких документів в умовах стрімкого розвитку цифрових технологій та соціальних мереж, де перевага надається саме візуальному контенту.

Цей тип документів забезпечує оперативність поширення інформації та сприяє формуванню суспільної думки. Водночас аудіовізуальні матеріали є цінним джерелом для наукових досліджень, зокрема в галузях архівознавства, історії, медіа- та комунікаційних наук. Тому аналіз їх функціонування в системі соціальних комунікацій є надзвичайно актуальним.

Попри зростання ролі аудіовізуальних документів, питання їх системного дослідження в контексті соціальних комунікацій залишається недостатньо розробленим у науковій літературі. Передусім це стосується розуміння специфіки їх функціонування у цифровому середовищі, соціального впливу та культурної значущості. Стрімкий розвиток цифрових технологій вимагає постійного оновлення типологізації аудіовізуальних матеріалів як архівних джерел, а також оцінка їх інформаційної надійності та довготривалого збереження.

На перетині архівної справи, соціальних комунікацій і цифрових технологій постає багато нових викликів, пов'язаних із зберіганням, інтерпретацією та використанням таких документів. Розв'язання цих проблем потребує системного підходу та міждисциплінарного аналізу суміжних галузей науки. Саме тому комплексне вивчення теми є важливим як у науковому, так і в практичному аспектах.

Не менш важливим є розгляд соціокультурної ролі аудіовізуальних документів у формуванні національної пам'яті та ідентичності. Через фільми, фотохроніки, телерепортажі та цифрові відео суспільство зберігає у пам'яті події, образи, голоси й емоції, які визначають колективну свідомість. У цьому контексті архіви аудіовізуальної спадщини стають стратегічними ресурсами у сфері культури, освіти, медіа та політики пам'яті.

Аудіовізуальні документи здатні як фіксувати історичні факти, так і впливати на їхнє осмислення, інтерпретацію, а подекуди й маніпулювання змістом. Це підвищує відповідальність професійних спільнот за методи збереження та доступу до таких матеріалів. Тому їх інтеграція в сучасну систему соціальних комунікацій вимагає особливої уваги.

На тлі цифрової трансформації суспільства виникає потреба в нових підходах до архівування, каталогізації та поширення аудіовізуальних документів. Сьогодні вони активно функціонують не лише в архівних установах, а й у відкритих онлайн-середовищах – YouTube, TikTok, Instagram та ін. У зв'язку з цим постає проблема збереження автентичності, авторського права, верифікації інформації.

Водночас нові медіа відкривають безпрецедентні можливості для поширення інформації, популяризації культурної спадщини та створення нових форм комунікації. Актуальність дослідження полягає у потребі осмислення місця та ролі аудіовізуальних документів у сучасному комунікаційному ландшафті. Це дозволить виробити ефективні підходи до їх збереження, дослідження та використання в соціальних комунікаціях.

Стан наукової розробки теми. ЗУ дослідженні проблем функціонування аудіовізуальних документів у соціокомунікативному просторі значну роль відіграють наукові публікації українських і зарубіжних дослідників у галузях архівознавства, документознавства, медіазнавства та соціальних комунікацій. Зокрема праці В. Берковського, Г. Боряка, М. Варшавчика, І. Войцехівської, Л. Дубровіної, Т. Ємельянової, Я. Калакури, Л. Ковальської, Н. Кушнарєнко, А. Сокової, Г. Швецової-Водки та інших.

Джерельну базу дослідження становлять нормативно-правові акти, що регламентують діяльність у сфері архівної справи та соціальних комунікацій. Важливими є офіційні документи, інструкції, положення та методичні рекомендації, що регулюють порядок обліку, зберігання та використання аудіовізуальних документів. Важливим джерелом є аналітичні матеріали міжнародних організацій (UNESCO, FIAF, IASA), матеріали вебресурсів архівних установ, електронні бази аудіовізуальних документів (зокрема ЦДАЕА, British Pathe, Europeana), а також приклади використання документів у цифрових медіа (YouTube, TikTok, Facebook). Використано також тематичні публікації з наукових журналів, збірників конференцій, аналітичних звітів, присвячених збереженню й популяризації аудіовізуальної спадщини.

Метою дослідження є комплексне вивчення специфіки аудіовізуальних документів у системі соціальних комунікацій, перспектив використання як інформаційного ресурсу в соціокомунікативних практиках.

Реалізація мети передбачає вирішення поставлених **завдань**:

- вивчити теоретичні основи поняття «аудіовізуальні документи» та їх класифікація;
- висвітлити методологію вивчення ролі аудіовізуальних документів у комунікаційному просторі;
- показати історичні аспекти розвитку технологій аудіовізуальної документування у вітчизняній і світовій практиці;
- проаналізувати використання аудіовізуальних документів у соціальному просторі;
- дослідити практичні кейси використання аудіовізуального контенту в цифрових медіа;
- визначити перспективи архівного зберігання та розширення доступу до аудіовізуальних документів;
- оцінити реалізацію інформаційного потенціалу аудіовізуальних документів в соціальній комунікації;

- продемонструвати інноваційні технології в архівації та поширенні аудіовізуальних документів.

Об'єктом дослідження є процеси соціальних комунікацій в інформаційному суспільстві засобами аудіовізуальних документів.

Предметом дослідження є функціонування аудіовізуальних документів як інформаційних ресурсів у системі соціальних комунікацій, їх комунікативні характеристики та форми використання у соціокомунікативних практиках

Наукова новизна полягає в узагальненні та систематизації знань про аудіовізуальні документи як окремий вид інформаційного ресурсу в контексті соціальних комунікацій. У роботі запропоновано міждисциплінарний підхід до аналізу аудіовізуальних документів на перетині архівознавства, медіазнавства та комунікативістики. Уточнено понятійно-термінологічний апарат щодо класифікації та функцій аудіовізуальних документів у цифрову добу. Вперше акцентовано увагу на ролі соціальних медіа як нового середовища архівування, трансляції та інтерпретації аудіовізуального контенту. Здійснено аналіз сучасних форм використання аудіовізуальних документів у соціокомунікативних практиках.

Практичне значення роботи полягає в можливості застосування її результатів для вдосконалення роботи з аудіовізуальними документами в архівних, музейних, бібліотечних та медіаустановах. Узагальнені у дослідженні підходи до класифікації, збереження й використання аудіовізуальних документів можуть бути використані під час створення методичних рекомендацій та навчальних програм. Результати дослідження можуть бути використані для подальших наукових розвідок і вдосконалення практики роботи з аудіовізуальними фондами в установах соціальних комунікацій. Матеріали роботи можуть слугувати основою для інформаційно-просвітницьких проєктів, пов'язаних з популяризацією аудіовізуальної спадщини. Виявлені особливості функціонування у соціальних мережах стануть корисними для фахівців із цифрової комунікації. Результати

дослідження мають прикладне значення для розвитку інтеграції архівної справи та соціальних комунікацій у сучасному інформаційному просторі.

Структура кваліфікаційної бакалаврської роботи визначена метою і завданнями, складається із вступу, трьох розділів, підрозділів, висновків, списку використаних посилань. До списку джерел та літератури входить 66 назв. Дослідження має 61 сторінку друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1

НАУКОВІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ АУДІОВІЗУАЛЬНИХ ДОКУМЕНТІВ

1.1. Теоретичні основи поняття «аудіовізуальні документи» та їх класифікація

Поняття «аудіовізуальні документи» сформувалося в другій половині ХХ ст. внаслідок активного розвитку технічних засобів фіксації звуку та зображення. Згідно з ДСТУ 3017-95 (згодом ДСТУ 3017:2015), це документи, в яких інформація зафіксована у формі зображень, звуків або їх поєднання, і які потребують для відтворення спеціальної техніки (Додаток Б) [12]. Вони мають як візуальний, так і звуковий компоненти, що дозволяє передавати інформацію більш емоційно насичено та інформативно.

Аудіовізуальні документи є важливим джерелом історичних, культурних та соціальних знань. Їх активно використовують у бібліотеках, архівах, музеях та засобах масової інформації. У системі документознавства вони становлять окрему групу документів, що мають особливі властивості носіїв та специфіку збереження. У підручнику «Загальне документознавство» подається дефініція поняття «Аудіовізуальні документи – це документи, що містять образотворчу та/або звукову інформацію, відтворення якої вимагає використання відповідного обладнання» [16].

До основних видів аудіовізуальних документів належать фотодокументи, фонодокументи, кінодокументи та відеодокументи [18]. Фотодокументи фіксують візуальну інформацію на фотопапері або в електронному вигляді, зберігаючи образи людей, подій, об'єктів. Фонодокументи відображають звукову інформацію: музику, мову, звукові ефекти, які зберігаються на магнітних стрічках, грамплатівках або в цифровому форматі. Кінодокументи містять змонтовані відео- та звукові фрагменти, зазвичай призначені для масового або спеціального перегляду [19]. Відеодокументи, хоч і схожі на кінодокументи, мають відмінності у форматах зберігання та способах

відтворення (відеокасети, DVD, цифрові файли). Усі ці види мають свої технічні та інформаційні характеристики, що визначають їх місце в системі документальних ресурсів [1].

Матеріальні носії аудіовізуальних документів надзвичайно різноманітні: від фізичних (фотоапарати, плівки, касети) до цифрових (флеш-накопичувачі, сервери, хмари). Фізичні носії мають обмежений строк зберігання, потребують спеціальних умов зберігання та обслуговування. Цифрові формати, хоч і більш універсальні, теж мають свої ризики – зокрема, технічне застаріння або втрата метаданих [42]. Зміст аудіовізуальних документів відзначається високою емоційністю та багатовимірністю, оскільки поєднує візуальні образи та звукову атмосферу. Це дозволяє краще сприймати інформацію, а також створювати багатопланові смислові конструкції. Матеріальна та змістова структура аудіовізуальних документів визначає їх цінність у соціальних комунікаціях та інформаційному середовищі.

Рисунок 1.1 – Аудіовізуальні документи збережені на аналогових носіях звукової інформації – грамофонних пластиках

Аудіовізуальні документи класифікуються за кількома критеріями: способом фіксації, змістом, призначенням, форматом та умовами створення. За способом фіксації їх поділяють на аналогові та цифрові, залежно від технічного носія. За змістом розрізняють документальні, художні, навчальні, рекламні тощо [6]. За призначенням аудіовізуальні документи можуть бути офіційними, науковими, публіцистичними чи приватними. Важливу роль відіграє також формат: відеофайл, аудіотрек, фотознімок тощо. Така

класифікація дозволяє чітко структурувати документи та визначити стратегії їх зберігання і використання.

У системі архівної справи аудіовізуальні документи розглядаються як документи з високим ступенем доказовості та соціальної значущості. Вони підлягають відбору на державне архівне зберігання за чітко визначеними критеріями: унікальність, документальна цінність, історичне значення [36]. У законодавстві України визначено, що кіно-, фото-, фоно- та відеодокументи можуть бути джерелами архівного фонду. Особливої уваги потребують документи, створені у цифровому форматі, оскільки вони є більш вразливими до втрат і змін. Архівне зберігання передбачає створення спеціальних умов – температурних, вологісних, безпечного доступу. Завдяки цьому забезпечується збереження аудіовізуальних документів як джерела культурної спадщини та історичної пам'яті.

Рисунок 1.2 – Аудіовізуальні документи збережені на аналогових носіях звукової інформації – грамофонних пластиках

Оцифрування аудіовізуальних документів стало визначальним кроком у забезпеченні їх збереження та доступності. Сучасні архіви, бібліотеки та музеї впроваджують програми масової цифровізації фондів, що дозволяє подолати бар'єри фізичного доступу. Цифрові копії полегшують пошук, перегляд і використання документів у наукових, освітніх і культурних цілях. Разом із тим, постає питання автентичності цифрових версій та необхідності належного документування процесів сканування й каталогізації. Важливим аспектом є також дотримання авторського права під час оцифрування й

публікації аудіовізуальних документів (рисунок 1.1, рисунок 1.2, рисунок 1.4). Усе це формує нову культуру зберігання та використання аудіовізуального контенту.

Завдяки своїй здатності до швидкого сприйняття та емоційного впливу аудіовізуальні документи стали основним засобом соціальних комунікацій у ХХІ ст. Вони є ключовими носіями культурного досвіду, трансляторами ідей, символів і соціальних моделей [17]. Аудіовізуальні документи використовуються в соціальних мережах, медіа, рекламі, освіті та політичній сфері для інформування, переконання та впливу на громадську думку. Їх комунікативна сила забезпечується синтезом зображення, звуку та тексту, що створює комплексний інформаційний меседж. Такі документи формують нову візуальну грамотність, що потребує специфічних навичок аналізу та критичного мислення. Роль аудіовізуальних документів у комунікаційному середовищі продовжує зростати.

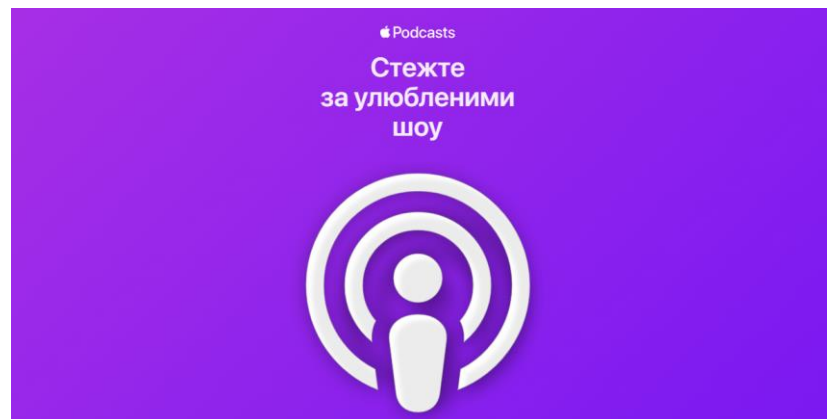

Рисунок 1.3 – Подкаст платформа компанії podcasts.apple.com

У цифрову епоху класифікація аудіовізуальних документів ускладнюється через появу нових, а також гібридних форматів, змішування жанрів та інтерактивних елементів. Наприклад, стрімінгові платформи, подкасти (рисунок 1.3), відеоблоги поєднують ознаки кількох типів аудіовізуальних документів одночасно [8]. Крім того, важко встановити чіткі межі між аматорськими та професійними матеріалами. Це вимагає перегляду традиційних класифікаційних схем та розробки гнучкіших методологій аналізу. Також важливо враховувати правові й етичні аспекти обробки такого

контенту, особливо в контексті публічного доступу. Класифікація аудіовізуальних документів потребує адаптації до умов цифрової реальності.

Бібліотеки та архіви відіграють ключову роль у збиранні, систематизації та забезпеченні доступу до аудіовізуальних документів. Сучасні бібліотечні каталоги включають електронні ресурси, мультимедійні файли, відеолекції, цифрові записи. Вони створюють бази даних, що дають змогу швидко знаходити необхідні документи за ключовими словами, метаданими чи тематикою. Архіви розробляють електронні платформи, що дозволяють вільний або обмежений доступ до аудіовізуальних фондів. Ці установи виконують також функції освітніх і культурних центрів, які навчають користувачів роботі з візуальним і звуковим контентом. Вони стають посередниками між інформаційним ресурсом і суспільством.

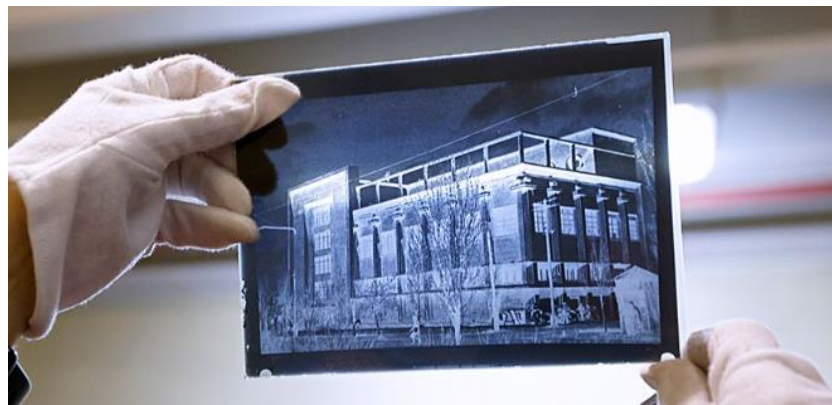

Рисунок 1.4 – Фотодокументи, які знаходяться на зберіганні у ЦДАЕА

Теоретичне осмислення поняття «аудіовізуальні документи» дозволяє краще зрозуміти їх місце в інформаційному просторі та особливості функціонування. Класифікація таких документів є необхідною для ефективної організації, збереження та використання ресурсів у бібліотечній, архівній і музейній практиці. Аудіовізуальні документи – це не лише джерела інформації, а й важливі культурні артефакти, які вимагають належного ставлення та фахової обробки. У цифрову епоху ці питання набувають особливої актуальності в умовах інформаційної перенасиченості. Подальші дослідження в цій сфері повинні спрямовуватись на створення уніфікованих стандартів і підвищення цифрової грамотності користувачів. Теорія і практика

аудіовізуальної документації мають інтегруватись у єдиний підхід до збереження культурної пам'яті.

Отже, комплексне розуміння сутності аудіовізуальних документів є необхідною передумовою для їх ефективного використання в системі соціальних комунікацій. Запропонована класифікація аудіовізуальних документів базується на типологічних ознаках – за змістом, способом фіксації, призначенням та умовами створення.

1.2. Методологія вивчення функціонування аудіовізуальних документів у комунікаційному просторі

Аудіовізуальні документи відіграють важливу роль у формуванні комунікативного середовища сучасного суспільства. Завдяки поєднанню візуальних та звукових елементів, вони мають високу здатність до передавання інформації, викликаючи емоційне сприйняття та посилюючи вплив на аудиторію. У комунікаційній системі такі документи виконують як інформаційну, так і виразну функції, сприяючи не лише передаванню фактів, а й формуванню соціокультурних смислів [27]. Це особливо помітно в контексті масової комунікації, де ефективність передавання повідомлення часто залежить від аудіовізуальної складової. У бібліотечно-архівній практиці аудіовізуальні документи стають ключовими носіями інформації, що розширюють традиційні межі документа.

Формування комунікативного простору за участю аудіовізуальних джерел відбувається як у реальному, так і в цифровому середовищі. Наприклад, документальні фільми, відеоархіви новин чи фонотечні записи стають не лише інформативним джерелом, але й чинником суспільного діалогу. За твердженням О. Ковальчук, аудіовізуальні документи в архівах здатні моделювати історичну реальність і конструювати образи минулого, що сприймаються як достовірні. Це підвищує відповідальність за їх обробку, опис і використання в соціальних комунікаціях [20]. Аудіовізуальні документи

виступають повноцінними комунікативними одиницями з глибоким змістом і складною структурою.

Методологія дослідження аудіовізуальних документів вимагає опори на сучасні теорії соціальних комунікацій. Однією з таких є теорія «медіалізації реальності», яка передбачає, що медіа не лише відображають дійсність, але й активно її формують [51]. Теорія візуальної комунікації також відіграє важливу роль, оскільки візуальний контент має здатність створювати нові смисли, що не завжди можна виразити вербально. Аудіовізуальні документи потребують контекстуального аналізу, оскільки їх сприйняття залежить від культурного коду та комунікативної ситуації. Тому архівіст або бібліотекар має володіти міждисциплінарними знаннями для адекватного трактування таких джерел.

Методика інтерпретації аудіовізуальних документів опирається також на семіотику – науку про знаки, зокрема візуальні. У цьому контексті важливо враховувати не лише зміст, але й форму подання: ракурси, монтаж, звуковий супровід, які впливають на комунікативну функцію документа. Теорія наративу дозволяє виявити логіку побудови оповіді в аудіовізуальних матеріалах, що часто мають структуру, подібну до класичних текстів. Дослідники, як-от К. Беккер, наголошують на необхідності аналізу медіатекстів як соціального факту [18]. Таким чином, аудіовізуальні документи вивчаються не ізольовано, а в контексті культури, політики, суспільної динаміки.

Аудіовізуальні документи мають високий історичний потенціал, особливо для дослідження повсякденності, масової культури, політичних процесів. Вони дають змогу зафіксувати не лише події, а й емоційне тло, невербальні форми комунікації, особливості мови жестів тощо. За словами І. Матвійчук, аудіовізуальні документи розкривають такі аспекти історії, які залишаються поза межами традиційної текстової документації [25]. Цим пояснюється їхня зростаюча популярність у дослідженнях новітньої історії, культурології, соціології. З точки зору архівознавства, аудіовізуальні джерела

стають незамінними для реконструкції подій другої половини XX – початку XXI ст.

Особливу цінність мають фрагменти інтерв'ю, відеосвідчення учасників подій, аматорські відео, які раніше не вважалися повноцінними історичними документами. Завдяки цифровим технологіям архівування і відтворення, доступ до історичних джерел значно спростився. Водночас дослідник має враховувати можливість маніпуляцій, монтажу та змін автентичності матеріалу, що ускладнює джерелознавчий аналіз. Це вимагає розвитку критичного підходу, вивчення походження аудіовізуального документа, умов його створення та поширення. Тому методологія вивчення має бути не лише описовою, а й аналітичною.

У межах архівознавства і бібліотекознавства визначено основні етапи роботи з аудіовізуальними джерелами: виявлення, ідентифікація, атрибуція, класифікація, науковий опис. Ці процедури допомагають забезпечити точність та надійність при використанні таких матеріалів у дослідженнях. Методика аналізу також включає порівняння з іншими типами джерел, зокрема текстовими, що дозволяє виявити збіжності та відмінності в подачі інформації. Практика вітчизняних архівних установ свідчить про необхідність оновлення методичних рекомендацій з урахуванням специфіки аудіовізуальні документів [30]. Таким чином, методологія джерелознавчого аналізу аудіовізуальних джерел постійно удосконалюється відповідно до викликів цифрової епохи.

Вивчення аудіовізуальні документів у контексті соціальних комунікацій потребує залучення візуальної антропології та культурної герменевтики. У цьому аспекті дослідник виступає не лише як аналітик, а й як інтерпретатор культурних смислів. Такий підхід особливо важливий у дослідженнях пам'яті, ідентичності, репрезентацій історичних подій у візуальній формі. Аудіовізуальні документи, як зазначає П. Бурдєс, формують символічний капітал, що впливає на суспільну свідомість [45]. Це робить необхідним дотримання етичних стандартів при обробці, поширенні й презентації таких матеріалів.

Сучасна методологія також включає використання цифрових інструментів для обробки аудіовізуальних документів: систем розпізнавання мови, фрейм-аналітики, відеоаналітики. Це дозволяє автоматизувати деякі процеси, але не виключає необхідності експертного аналізу. Цифрові платформи зберігання аудіовізуальних документів [52] стали новим середовищем для їх вивчення і публічного доступу. Розвиток цифрових гуманітарних наук сприяє новим підходам до візуального дослідження – від картографування тем до семантичного аналізу образів. Тому аудіовізуальні документи все частіше стають предметом не лише архівного, а й міждисциплінарного аналізу.

Методологія дослідження аудіовізуальних документів у комунікаційному просторі має бути комплексною, міждисциплінарною і динамічною. Аудіовізуальні документи водночас є носіями інформації, інструментами впливу і артефактами культури. Їх вивчення вимагає інтеграції підходів із соціальних комунікацій, джерелознавства, медіадосліджень, культурології [52]. Це дозволяє виявити не лише їхню змістову цінність, а й функціональну роль у суспільстві. З огляду на зростання обсягів візуального контенту, актуальність такого підходу зростає щороку.

Таким чином, вивчення аудіовізуальних документів потребує комплексного використання методологічного інструментарію. Зокрема, структурно-функціональний підхід дозволяє розглядати аудіовізуальні документи як елементи інформаційної системи суспільства, а контент-аналіз сприяє глибшому розумінню їх змісту. Комунікативний підхід акцентує увагу на ролі аудіовізуальних документів як засобів соціальної взаємодії та формування громадської думки. Істотне значення має також культурно-історичний підхід, що дозволяє простежити трансформацію функцій аудіовізуальних джерел у часі.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ АУДІОВІЗУАЛЬНИХ ДОКУМЕНТІВ У СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЯХ

2.1. Історичні аспекти розвитку технологій аудіовізуальної документування у вітчизняній і світовій практиці

Аудіовізуальні архіви почали формуватись на межі XIX–XX ст.ст. як відповідь на появу нових носіїв інформації — фотопластинок, кіноплівки та звукових записів. Перші національні фоно- й кіноархіви були засновані в європейських країнах для збереження культурної спадщини, зокрема в Німеччині, Франції та Великій Британії [4]. У Радянському Союзі створення державної системи архівування аудіовізуальних документів розпочалося у 1930-х роках, коли було організовано спеціалізовані кінофотофонодокументальні архіви [28].

Рисунок 2.1 – Центральний державний кінофотофоноархів України ім. Г. С. Пшеничного

Формування архівів супроводжувалося створенням нормативно-правової бази та методики обліку. Українська архівна система включила аудіовізуальні документи після 1944 р., коли було створено Київський філіал Центрального архіву кінофотофонодокументів СРСР. Згодом він перетворився на Центральний державний кінофотофоноархів України ім. Г. С. Пшеничного зображений на рисунку 2.1. А нині він доповнився фондами електронного

архіву і має назву Центральний державний аудіовізуальний та електронний архів.

Технічний прогрес суттєво вплинув на еволюцію аудіовізуального документування. Винахід фотоплівки, грамофона, кінокамери й магнітофона відкрив нові можливості фіксації візуальної та звукової інформації [25]. У другій половині XX ст. з'явилися відеокамери, цифрові фотоапарати, а також технології цифрового запису та монтажу. З розвитком комп'ютерних технологій архіви отримали інструменти для оцифрування та збереження документів у довготривалій перспективі [53]. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології сприяють створенню інтерактивних мультимедійних архівів, доступних через Інтернет. Це трансформувало не лише технічні підходи, а й саму природу аудіовізуального документа як культурного та інформаційного явища.

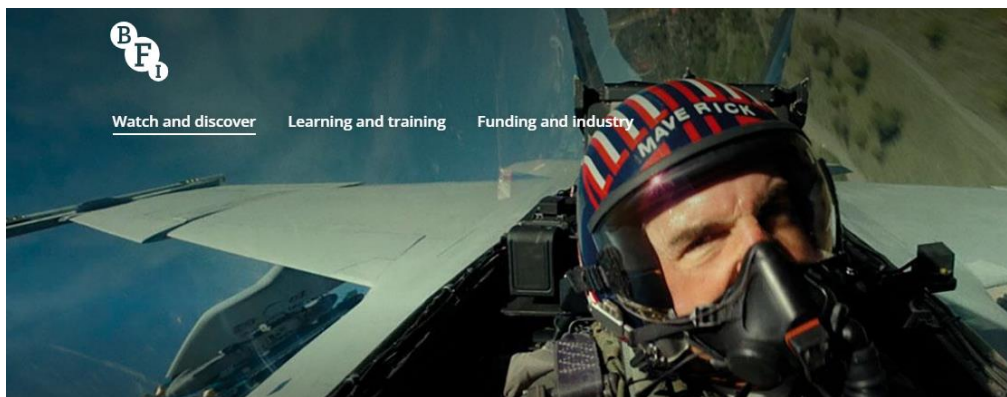

Рисунок 2.2 – Британський кіноінститут (BFI) [BFI].

Світова практика демонструє різноманіття інституцій, що опікуються аудіовізуальними фондами. Серед найвідоміших – Британський кіноінститут (Рисунок 2.2), Національний архів Франції, Бібліотека Конгресу США, Європейська цифрова бібліотека Europeana [53]. В Україні цю функцію виконує Центральний державний аудіовізуальний та електронний архів, який накопичує, зберігає й надає доступ до національної спадщини в аудіовізуальній формі. Інституції не лише формують фонди, а й проводять реставрацію, дослідження та популяризацію контенту. Окрему роль відіграють громадські організації й міжнародні об'єднання, зокрема FIAT/IFTA та UNESCO, які координують зусилля у сфері збереження

аудіовізуальної спадщини (FIAT/IFTA, UNESCO). Їхня діяльність формує глобальний стандарт для роботи з такими документами.

Історія розвитку аудіовізуального документування в Україні тісно пов'язана з культурною політикою держави та ідеологічними потребами. У радянський період аудіовізуальні матеріали здебільшого використовувалися як інструмент пропаганди, що позначилося на їхньому змісті та збереженні. Проте навіть у цей період архіви забезпечували фіксацію важливих історичних подій, персоналій, культурних заходів. У незалежній Україні акцент поступово змістився на збереження національної пам'яті та популяризацію історико-культурної спадщини. Важливим кроком стало оновлення методичних підходів до класифікації, опису та обліку аудіовізуальних фондів. Це дозволило підвищити рівень професійної роботи з документами такого типу.

Рисунок 2.3 – Digital Public Library of America (DPLA) [52].

На міжнародному рівні розвиток аудіовізуальної архівації відбувався паралельно з пошуком ефективних підходів до оцифрування та метаданих. Бібліотека Конгресу США ще у 1990-х роках ініціювала програми масового цифрового архівування, які згодом стали орієнтиром для інших країн [52]. Європейська платформа Europeana об'єднала архіви, бібліотеки й музеї для створення спільного цифрового простору культурної спадщини (рисунок 3.5) [53]. У XXI ст. зросло значення відкритого доступу до оцифрованих аудіовізуальних матеріалів як засобу демократизації інформації. Інновації у сфері штучного інтелекту та автоматичного розпізнавання візуального й звукового контенту відкривають нові горизонти дослідникам. Водночас постають виклики щодо збереження автентичності, авторського права та форматів зберігання.

Одним із важливих завдань сучасних інституцій є не лише збереження, а й забезпечення доступу до аудіовізуальних документів. Застосування цифрових платформ дозволяє презентувати архівний контент широкій аудиторії, включаючи дослідників, студентів, журналістів і громадськість. Розробляються електронні каталоги, онлайнові виставки та інтерактивні архіви. Це підвищує рівень зацікавленості суспільства до документальної спадщини. Водночас постає потреба у підготовці фахівців, здатних ефективно працювати з аудіовізуальним контентом. Саме тому вищі навчальні заклади включають у навчальні програми дисципліни, пов'язані з медіархівом.

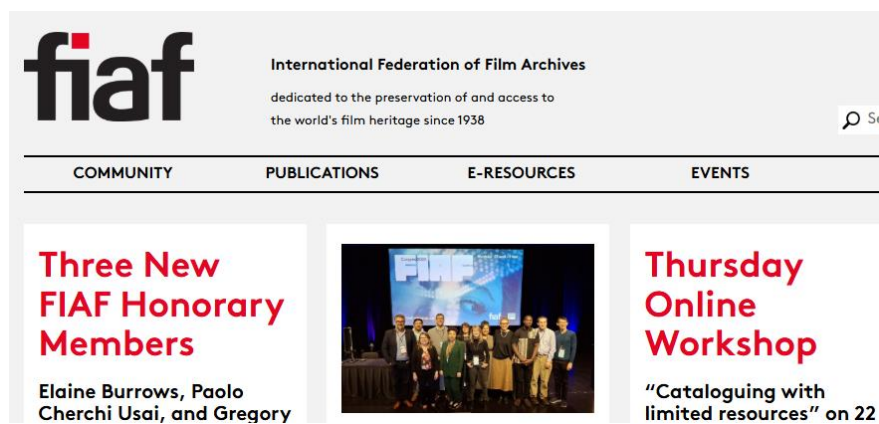

Рисунок 2.4 – International Federation of Film Archives (FIAF) [58].

Світовий досвід свідчить, що ефективна робота з аудіовізуальними фондами вимагає інтеграції архівної, бібліотечної та музейної практик. Розмиття меж між типами установ веде до формування єдиного інформаційно-культурного простору. Це дозволяє більш повноцінно використовувати потенціал документів у навчальному, дослідницькому та соціокультурному середовищі [46]. Успішні приклади – спільні платформи бібліотек, музеїв та архівів у Канаді, Австралії та країнах ЄС. Вони демонструють, як цифрові технології сприяють співпраці між установами. Такий підхід актуальний і для України, де поступово зростає міжвідомча координація у сфері культурної спадщини.

У контексті розвитку цифрового суспільства роль аудіовізуальних документів зростає. Вони стають не лише артефактами минулого, а й засобами активного соціального впливу, інструментами формування громадської

думки, пам'яті й ідентичності. Успішна історія їх архівування є запорукою культурної безпеки. Необхідно продовжувати впровадження інноваційних технологій у цю сферу, зберігаючи водночас принципи наукової достовірності, етики та автентичності. Вивчення історичних етапів розвитку аудіовізуального документування сприяє формуванню системного підходу до майбутньої діяльності. В умовах глобалізації та інформаційного перенасичення актуальність таких досліджень лише зростає.

Отже, у світовій практиці ключову роль у формуванні архівної політики щодо аудіовізуальних документів відіграли міжнародні організації, зокрема UNESCO, FIAF та IASA (рисунок 2.4). В Україні розвиток аудіовізуального архівування має власну специфіку, пов'язану з радянською спадщиною, становленням незалежної архівної системи та поступовою цифровізацією фондів. Ці документи пройшли еволюцію від ізольованого зберігання кіно- й фотодокументів до інтегрованих електронних ресурсів і широкодоступних мультимедійних платформ.

2.2. Використання аудіовізуальних документів у соціальному просторі

Аудіовізуальні документи є невід'ємною складовою сучасного соціального простору, особливо в контексті ЗМІ, реклами та формування колективної пам'яті. Телебачення, інтернет-платформи, радіо та зовнішня реклама активно використовують візуальні та звукові елементи для донесення інформації до широкої аудиторії [24]. Завдяки емоційній насиченості та візуальній виразності аудіовізуальні матеріали формують у масовій аудиторії стійкі уявлення, образи, символи. У сфері культури пам'яті вони виступають медіаторами між історичними подіями та їх соціальним сприйняттям [3]. Саме через аудіовізуальні засоби пам'ять суспільства про війну, катастрофи чи досягнення репрезентується в масовій свідомості.

Соціальні мережі, YouTube, TikTok і подкасти стають новими аренами циркуляції аудіовізуального контенту, що впливає на думки, поведінку та

ідентичність аудиторії. Особливо ефективно такі матеріали використовуються в рекламній індустрії, де поєднання візуальних образів і звуку формує запам'ятовуваність брендів [26]. Водночас аудіовізуальні документи — це інструмент репрезентації соціальних цінностей, наприклад у соціальній рекламі. Їх роль у формуванні уявлень про справедливість, рівність чи екологічну відповідальність зростає. Усе це підтверджує їхню здатність впливати на публічні дискусії та соціальні зміни.

Рисунок 2.5 – Сторінка UNESCO в відео соціальній мережі YouTube.

Документальне кіно має унікальну здатність поєднувати документальність і мистецтво, створюючи сильні емоційні образи, що впливають на соціальні установки. Через інтерв'ю, хроніку, реконструкції воно дозволяє глядачу зануритись у соціальні проблеми й відчутти їхню актуальність [31]. Саме документалістика в XX–XXI століттях стала потужним засобом осмислення тем голоду, війни, геноциду, дискримінації. Наприклад, український фільм «Земля блакитна, ніби апельсин» демонструє життя підлітка в зоні війни через естетику документального бачення. Подібні стрічки не лише зберігають факти, а й транслюють їх соціальну вагу через художню мову.

Сучасне документальне кіно часто виступає каталізатором громадських кампаній, розслідувань чи міжнародних ініціатив. Після показу таких фільмів у медіа часто виникають дискусії, а іноді – і політичні реакції [5]. Це свідчить про трансформацію документального кіно з пасивного відображення реальності у дієвий інструмент соціального впливу. Аудіовізуальний

документ тут не просто джерело інформації, а форма активного залучення до суспільного діалогу. Крім того, фільми подібного типу часто архівуються як джерела культурної пам'яті.

У кризових або переломних ситуаціях (війна, пандемія, протести) аудіовізуальні документи відіграють мобілізаційну функцію. Соціальні відео, зняті мобільними телефонами, транслюються миттєво і впливають на формування громадської думки [49]. Аудіовізуальні засоби забезпечують швидку емоційну реакцію аудиторії, що сприяє зростанню соціальної активності. Наприклад, відео з протестів можуть надихати інших на участь, формувати колективну ідентичність, згуртовувати спільноту. Цей ефект пояснюється особливостями візуальної комунікації, що апелює до емоцій та переживань.

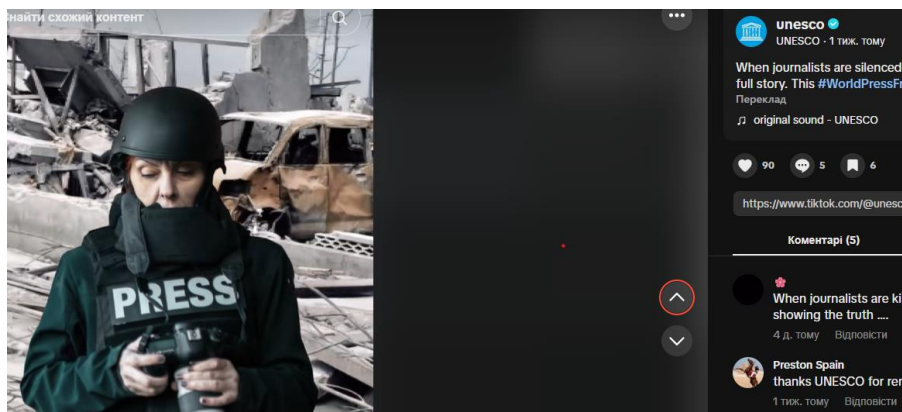

Рисунок 2.6 – На сторінці UNESCO в соціальній мережі TikTok фіксують військові злочини проти культурної спадщини.

Завдяки цифровим технологіям і доступу до платформ, кожен може стати автором аудіовізуального контенту. Це демократизує процес комунікації та дає змогу меншинам, активістам або регіональним спільнотам висловлювати свою позицію. Водночас такий контент виконує роль не лише комунікативного продукту, а й документа часу, що зберігає у собі фрагмент соціальної дійсності [9]. Збереження таких документів у цифрових архівах дозволяє вивчати суспільні процеси ретроспективно. Таким чином, аудіовізуальні документи не лише фіксують, а й ініціюють зміни.

З іншого боку, зростання ролі аудіовізуального контенту ставить проблему маніпуляції – монтаж, музичне тло, монтажна драматургія можуть змінювати сприйняття реальності. Соціальний вплив може бути як позитивним, так і деструктивним [33]. Відповідальність за правдивість і етичність інформації лежить як на творцях, так і на споживачах. Звідси потреба у медіаграмотності, критичному аналізі та етичному підході до використання аудіовізуальних матеріалів. Питання автентичності набуває ключового значення в епоху гібридної інформаційної війни.

Сучасні бібліотеки, архіви та музеї працюють над адаптацією аудіовізуального контенту до цифрового середовища. Вони стають платформами не лише для зберігання, а й активного використання таких документів у соціокультурному просторі [40]. Аудіовізуальні документи інтегруються в освітні програми, виставки, публічні лекції, що сприяє соціалізації документальної спадщини. Такі практики посилюють вплив аудіовізуальних матеріалів на ідентичність, пам'ять і колективну свідомість. Оцифрування та відкритий доступ — ключ до їх актуалізації в суспільстві.

Таким чином, аудіовізуальні документи — це не лише форма фіксації інформації, а потужний інструмент соціальної взаємодії. Вони формують, транслиують і змінюють соціальні уявлення та дії. Їхнє використання в медіа, кінематографі, соціальних мережах є невіддільним від процесів комунікації, мобілізації та культурної пам'яті. У зв'язку з цим постає потреба в їх системному вивченні як об'єкта міждисциплінарного аналізу. Це сприятиме глибшому розумінню соціальної ролі аудіовізуального контенту.

Отже, аудіовізуальні документи є важливими для аналізу соціальних процесів і використовуються в різноманітних сферах, що підтверджує їх універсальність та інформативну цінність. Аудіовізуальні документи активно використовуються для збереження культурної спадщини, освітніх цілей та документування історичних подій, що значно підвищує їх значення в соціокультурному контексті. Вони є потужним інструментом для впливу, часто виступаючи як засіб маніпуляції або пропаганди.

2.3. Практичні кейси використання аудіовізуального контенту в цифрових медіа

Цифрові платформи на кшталт YouTube, Instagram і TikTok перетворилися на нові аудіовізуальні архіви сучасності. Кожна з них містить мільйони одиниць контенту, які фіксують соціальні події, культурні практики та індивідуальні наративи. Така цифрова фіксація слугує як інструмент збереження пам'яті, так і засіб комунікації в реальному часі [23]. У цьому контексті користувачі стають не лише споживачами, а й архівістами свого досвіду. Платформи також змінюють динаміку комунікації: Instagram Stories чи TikTok-рілзи надають перевагу візуальній формі перед текстом. Як зазначає Ніколс [31], нові цифрові медіа змінюють традиційну документалістику на короткі, інтенсивні відеонаративи.

Рисунок 2.7 – Сторінка UNESCO в соціальній мережі TikTok

YouTube зберігає відео десятиліттями, виконуючи роль довгострокового сховища, що наближає його до класичних аудіовізуальних архівів. Водночас TikTok та Instagram актуалізують моментальну комунікацію, де візуальний контент має короткий термін життя. Проте саме ця швидкоплинність не зменшує вагу цих платформ як носіїв документального значення. Наприклад, фіксація соціальних протестів, катастроф чи культурних подій стала можливою саме через особистий мобільний контент [9]. У такий спосіб платформи одночасно виконують документальну, інформативну і комунікаційну функції. Вони формують неформальні аудіовізуальні архіви нового типу.

Цифрові медіа змінюють не лише спосіб фіксації інформації, а й методи її сприйняття. Увага сучасного глядача розпорошена, тому перевага надається коротким форматам, що швидко передають суть [33]. Це вимагає від контенту не лише інформативності, а й емоційної виразності. Аудіовізуальні документи втрачають свою традиційну лінійність: монтаж, накладення фільтрів, музичний супровід стають частиною нової мови. Такий контент важко аналізувати в класичних джерелознавчих підходах. Водночас ці трансформації розширюють доступ до важливих тем, зокрема соціальних, політичних та культурних.

Рисунок 2.8 – Сторінка UNESCO в соціальній мережі Instagram

Аудіовізуальні джерела у цифровому середовищі стають більш персоналізованими. Алгоритми визначають, які відео потраплять до користувача, а отже, формують унікальний медіапростір кожного. Це зумовлює зміщення акценту з універсального архіву до індивідуального сприйняття. Водночас, така персоналізація часто обмежує критичне сприйняття – споживач отримує лише той контент, який підтверджує його уявлення. Це викликає потребу в нових дослідницьких підходах до цифрових аудіовізуальних джерел [2]. Контент стає гнучким, фрагментованим, але саме це відкриває можливості для глибшого аналізу соціального досвіду.

Однією з основних проблем сучасного цифрового аудіовізуального контенту є відсутність механізмів верифікації. Відео можуть бути змонтованими, вирваними з контексту або навіть повністю фальшивими. Особливо це стосується TikTok, де швидкість поширення перевищує темп перевірки [5]. Це створює загрозу маніпуляції громадською думкою.

Аудіовізуальні документи, які раніше вважались об'єктивними, тепер часто потребують складного аналізу достовірності. Нові підходи до архівації передбачають включення метаданих, геолокації, часових міток тощо.

Платформи намагаються запровадити інструменти перевірки: маркування сумнівного контенту, автоматичне виявлення фейків. Проте ці механізми поки що малоефективні в умовах масовості та швидкості обміну інформацією. Архівісти, медіадослідники та соціальні комунікатори мають об'єднати зусилля для створення нових підходів до фіксації та опису таких джерел. Зокрема, важливим стає навчання критичного мислення при споживанні аудіовізуального контенту. Без цього аудіовізуальні документи можуть перетворитися з джерела правди на інструмент дезінформації. Цей виклик є актуальним і для бібліотечної, і для архівної спільноти.

Відеодокументи з фронту, що публікуються у TikTok чи YouTube, стали важливим джерелом інформації та пам'яті. Вони дозволяють фіксувати події майже в реальному часі та формують нову форму воєнної документації. Водночас, такі матеріали мають високу емоційну насиченість, що ускладнює їх об'єктивну оцінку. Часто вони не мають супровідної інформації – хто зняв, де і коли саме. Це потребує розробки стандартів для цифрового архівування воєнних аудіовізуальних джерел [31]. Такі кейси вказують на необхідність міждисциплінарного підходу до роботи з цифровими джерелами.

Аудіовізуальний контент став ключовим інструментом мобілізації громадськості: екологічні, правозахисні, гендерні кампанії використовують відео як основний носій меседжу. Наприклад, ролики на YouTube або кліпи в Instagram з особистими історіями стали поширеним жанром. Такий контент формує емоційний зв'язок між автором і глядачем, що підсилює його ефективність. У межах цифрової культури це стає новою формою активізму [13]. Аудіовізуальні документи в цих кампаніях поєднують художні, інформаційні та етичні аспекти. Вивчення таких практик важливе для розуміння ролі документів у соціальних змінах.

Аудіовізуальні документи в цифрових медіа перетворюються з допоміжного засобу фіксації на самостійний об'єкт дослідження. YouTube, TikTok, Instagram не лише зберігають візуальну інформацію, а й створюють нові форми соціальної пам'яті. Водночас цифрові трансформації ускладнюють верифікацію контенту і вимагають нових джерелознавчих підходів. Практичні кейси демонструють, що аудіовізуальний контент у медіа може бути інструментом впливу, мобілізації або дезінформації. Саме тому важливо забезпечити архівацію, аналіз та етичне використання таких документів. Цей напрям досліджень потребує міждисциплінарного підходу та постійного оновлення методології.

Отже, практика використання аудіовізуальних документів у цифрових медіа є важливим фактором у розвитку нових форм інформаційної взаємодії та соціальних комунікацій. Дослідження показало, що цифрові медіа активно застосовують аудіовізуальний контент для маркетингових і рекламних кампаній, що робить його важливим інструментом у комунікаційних стратегіях.

РОЗДІЛ 3

АУДІОВІЗУАЛЬНІ ДОКУМЕНТИ ЯК ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ТА АРХІВНОЇ ПРАКТИКИ

3.1. Перспективи архівного зберігання та розширення доступу до аудіовізуальних документів

Сучасні підходи до зберігання аудіовізуальних документів базуються на інтеграції традиційних архівних практик з новітніми цифровими технологіями. У багатьох країнах створюються спеціалізовані медіаархіви, які працюють з кіно-, відео- та аудіодокументами, що мають культурну та історичну цінність. Основна мета цих архівів – не лише збереження, а й забезпечення доступу до автентичних джерел [39]. Поширення цифрових платформ вимагає створення надійних інфраструктур для безпечного зберігання контенту. Сучасні підходи передбачають використання хмарних сервісів, що гарантують швидкий доступ і масштабованість [15]. Водночас залишається актуальним питання забезпечення стабільності цифрових форматів у довготривалій перспективі.

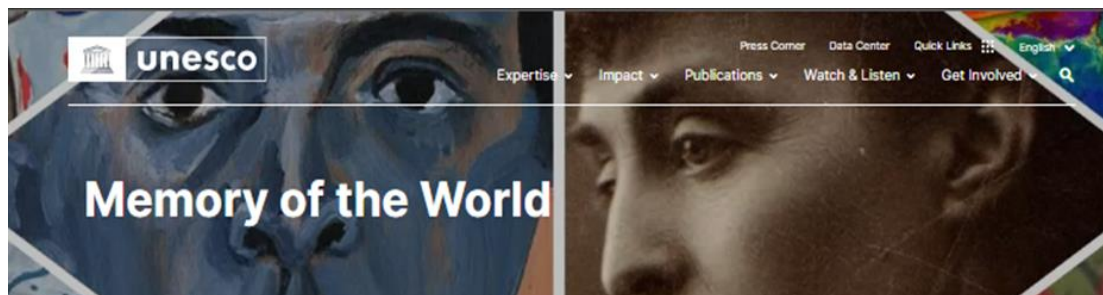

Рисунок 3.1 – Ванкуверська декларація UNESCO «Пам'ять світу в цифрову епоху: оцифрування та збереження» (Додаток Г).

Оцифрування є ключовим етапом у процесі забезпечення довготривалого збереження аудіовізуальних документів. Багато установ у світі здійснюють масштабні програми сканування та цифрового копіювання носіїв, створених у XX ст. [32]. У Додатку Г та Додатку Д представлені міжнародні документи UNESCO – Ванкуверська декларація та Хартія про збереження цифрової

спадщини, що регламентують процес оцифровки світової культурної спадщини.

Завдяки цьому аудіовізуальні колекції стають доступнішими для дослідників і громадськості. Водночас важливим завданням є збереження метаданих і контексту створення документів, що дозволяє зберігати автентичність. Використання форматів із відкритим кодом, таких як FFV1, сприяє тривалому збереженню та запобігає втратам через технологічне застарівання [6]. Розробка національних стандартів оцифрування, адаптованих до типів носіїв, є пріоритетом для архівних інституцій.

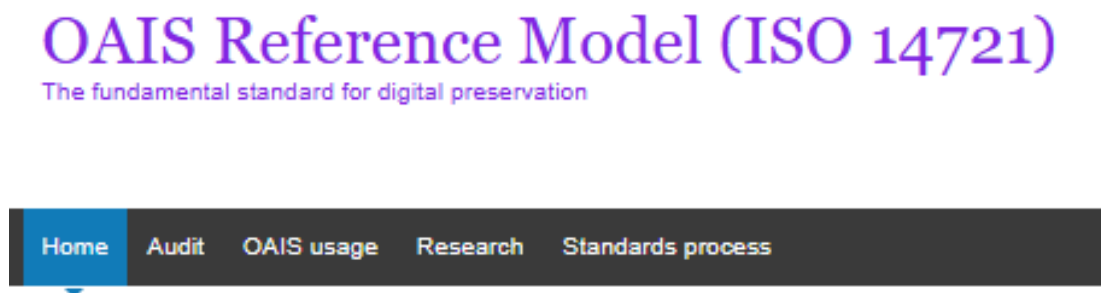

Рисунок 3.2 – Open Archival Information System (OAIS) (Додаток Е).

Окрім технічних рішень, архіви стикаються з правовими викликами, пов'язаними з доступом до аудіовізуальних документів. Авторське право часто обмежує можливість відкритого поширення навіть тих документів, що мають суспільну цінність [33]. У багатьох країнах запроваджуються спеціальні ліцензії, що дозволяють часткове використання архівного контенту без порушення прав власника. Одночасно розробляються механізми для ідентифікації статусу прав на старі аудіовізуальні записи. Важливу роль відіграє також міжнародне співробітництво у сфері охорони культурної спадщини. Інструменти, запропоновані WIPO, сприяють створенню універсальних підходів до вирішення правових колізій [69].

Забезпечення довготривалого збереження цифрових копій вимагає розробки спеціалізованих політик цифрової консервації. Впровадження моделей OAIS (Open Archival Information System) [65] дозволяє систематизувати управління цифровими архівами [21]. Такі моделі забезпечують чітке розмежування між об'єктами збереження, доступу та

підтримки автентичності. Особливу увагу приділяють контролю за змінами даних і регулярному створенню резервних копій. Важливим елементом є технічний моніторинг стану файлів та автоматичне виявлення пошкоджень. Ці інструменти створюють умови для стабільного функціонування архівних сховищ у цифрову епоху.

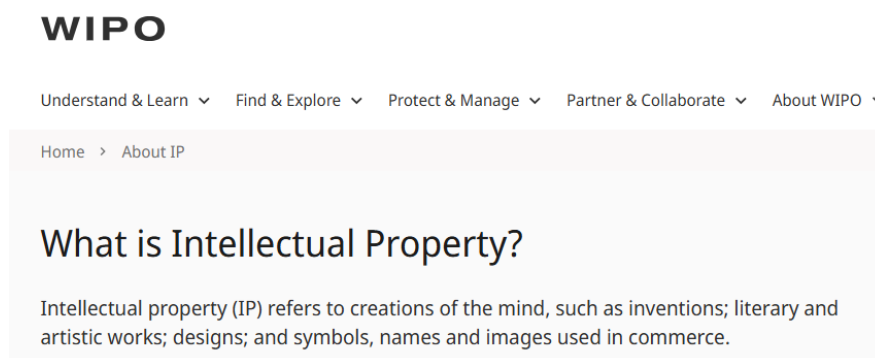

Рисунок 3.3 – World Intellectual Property Organization (WIPO) [69].

Етичні аспекти доступу до аудіовізуальних архівів пов'язані з необхідністю дотримання принципів приватності та недискримінації. Поширення матеріалів, що містять особисту інформацію, потребує ретельної експертизи на предмет можливого порушення прав громадян. Особливо це стосується архівів, які містять відео- чи аудіо свідчення учасників історичних подій [26]. У цьому контексті важливим є використання інструментів деперсоналізації або часткового редагування. Етичні кодекси архівістів рекомендують дотримання балансу між відкритістю і захистом приватних інтересів. Це дозволяє уникнути конфліктів і підтримувати суспільну довіру до архівних установ.

Інтеграція аудіовізуальних документів до цифрових бібліотек і репозитаріїв є важливим напрямом розширення доступу. Завдяки цьому матеріали можуть бути використані не лише в наукових цілях, а й у навчальному процесі, культурних проєктах і громадських ініціативах. Платформи типу Europeana та DPLA (Digital Public Library of America) слугують прикладами успішної інтеграції аудіовізуального контенту у відкриті освітньо-культурні простори [53, 52]. Українські проєкти на кшталт «Державного агентства України з питань кіно» (рисунок 3.4) активно

рухаються в цьому напрямі [11]. Створення мультимедійних вебпорталів дозволяє користувачам здійснювати пошук, перегляд і завантаження матеріалів у зручному форматі. Це суттєво сприяє популяризації архівної спадщини.

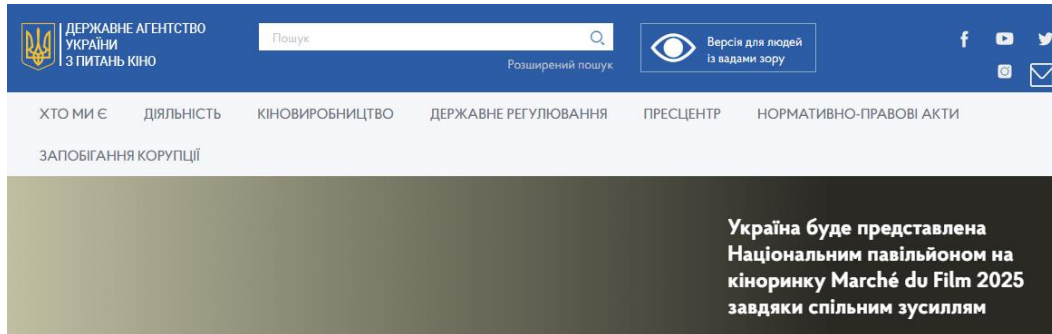

Рисунок 3.4 – Державне агентство України з питань кіно [11].

Важливим інструментом є використання метаданих і систем опису, які дозволяють ефективно індексувати та знаходити документи. Метадані формують інформаційний контекст, що дає змогу інтерпретувати документи з урахуванням історичного часу та місця створення. Стандарти Dublin Core, METS та PREMIS використовуються як міжнародна основа для опису аудіовізуального контенту [29]. Такі системи дозволяють зберігати зв'язки між первинним документом і його цифровими копіями. Це критично важливо для збереження інформаційної цілісності об'єктів. Застосування онтологічних підходів до архівного опису також стає перспективним напрямом.

Залучення штучного інтелекту для обробки аудіовізуального контенту відкриває нові горизонти для зберігання та доступу. Розпізнавання мови, облич, предметів дозволяє автоматизувати опис великих масивів даних. Це значно полегшує пошук і підвищує ефективність роботи архівів. Водночас необхідно розв'язувати питання точності, етики й валідації таких технологій. Штучний інтелект може стати корисним інструментом при попередньому сортуванні архівних записів і формуванні персоналізованих колекцій. Проте він не замінює роль професійного архівіста у прийнятті рішень.

Однією з перспектив є розширення участі користувачів у збереженні та описі аудіовізуальних документів. Краудсорсингові ініціативи довели свою

ефективність у проєктах з ідентифікації людей, місць і подій на архівних фото та відео. Наприклад як на рисунку 3.5, у проєктах «Europeana 1914–1918» користувачі активно доповнювали метадані до сімейних записів, що стали частиною європейської культурної спадщини [53]. Такі практики сприяють соціальній інтеграції архівної діяльності. Вони також формують відчуття причетності до спільної історії та пам'яті. Це новий етап розвитку публічних архівів як центрів громадянської участі.

Рисунок 3.5 – Проєкт «Europeana 1914–1918» [53].

Майбутнє архівного зберігання аудіовізуальних документів полягає у поєднанні технологічних інновацій, етичної чутливості та відкритості до співпраці з користувачами. Цифрова трансформація відкриває нові способи збереження, аналізу та поширення контенту. Водночас зберігається потреба у професійному супроводі та науковому осмисленні архівної діяльності. Правові та етичні питання повинні залишатися в центрі уваги під час створення нових архівних політик. Залучення громадськості до процесів збереження пам'яті є стратегічно важливим. Такий підхід формує інклюзивний та динамічний архівний простір.

Отже, для ефективного збереження аудіовізуальних документів необхідно розвивати стандарти збереження даних та забезпечити належну технічну підтримку. Перспективи розвитку в цьому напрямі пов'язані з удосконаленням архівної політики, інтеграцією сучасних технологій та забезпеченням доступу до аудіовізуальних ресурсів через цифрові платформи та онлайн-архіви.

3.2. Реалізація інформаційного потенціалу аудіовізуальних документів в соціальній комунікації

Аудіовізуальні документи все частіше використовуються у виставковій, музейній та просвітницькій діяльності як ефективний засіб передавання історичної, культурної та соціальної інформації. Їх візуально-звуковий характер дозволяє краще занурити аудиторію в події минулого, викликаючи емоційний відгук. У музеях все частіше інтегруються цифрові інсталяції, що включають архівні відео- й аудіоматеріали, які доповнюють традиційні експонати [6].

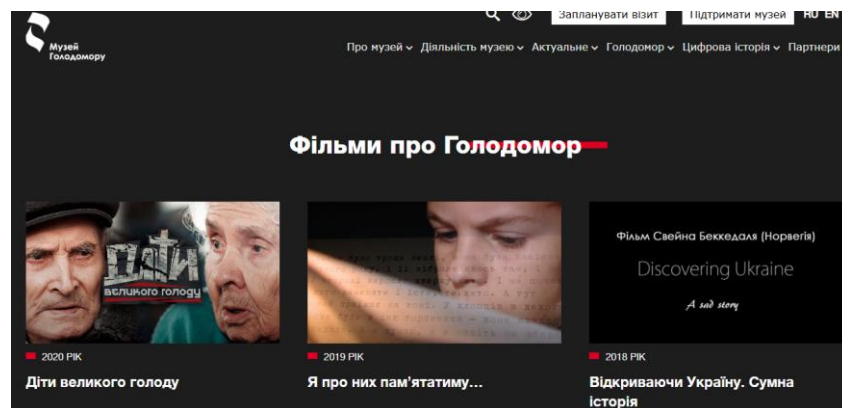

Рисунок 3.6 – Комеморативні практики музею голодомору

Важливо, що такі документи не лише доповнюють, а й формують нові підходи до інтерпретації матеріальної та нематеріальної спадщини. Наприклад, у рамках музейних проєктів з тематики Голодомору або Другої світової війни часто демонструються свідчення очевидців у вигляді відеоспогадів (рисунок 3.6). Це створює синтез документального матеріалу та комунікативного впливу, що має значний просвітницький ефект [40]. Аудіовізуальні джерела, стають не лише об'єктом архівного збереження, але й активним учасником комунікативного процесу у суспільстві.

У сучасному інформаційному середовищі аудіовізуальні документи виступають потужним інструментом формування колективної пам'яті та публічної історії. За допомогою відеохронік, інтерв'ю, кінохроніки і візуальних репортажів створюються і поширюються наративи, що впливають на ідентичність соціальних груп. Візуалізація історичних подій дозволяє

глибше осмислити минуле й актуалізувати його значення у сучасному дискурсі [7]. Особливо це важливо для посттоталітарних і постколоніальних суспільств, які через аудіовізуальні медіа вибудовують альтернативну історію, засновану на автентичних джерелах. У публічній історії такі документи функціонують не лише як свідчення, але і як засіб соціального діалогу (Assmann, 2008).

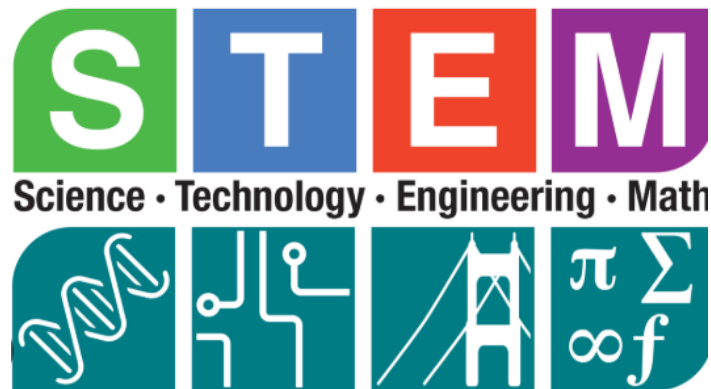

Рисунок 3.7 – Педагогічні технології STEAM-освіти

Аудіовізуальні документи активно інтегруються у освітній процес, зокрема в гуманітарних і соціальних дисциплінах. Вони слугують не лише ілюстративним матеріалом, а й повноцінним джерелом для аналізу, критичного мислення і розвитку медіаграмотності [68]. Відео-лекції, подкасти, цифрові виставки та інтерактивні проекти стимулюють інтерес до навчання й дозволяють осмислювати інформацію в мультисенсорному форматі. Аудіовізуальні документи сприяють популяризації науки, особливо в контексті STEAM-освіти, де візуальні пояснення складних понять значно підвищують рівень їх засвоєння [13]. Реалізація інформаційного потенціалу аудіовізуальних документів в освіті є перспективним напрямом інноваційної педагогіки.

Аудіовізуальні документи відіграють важливу роль у сприянні міжкультурному діалогу та взаєморозумінню. Через документальні фільми, відеоспогади та фотоархіви суспільства мають змогу ознайомитися з досвідом інших націй, етносів і культурних груп. Це сприяє зменшенню стереотипів, зміцненню толерантності й формуванню плюралістичних уявлень про світ

(Hall, 1997). Міжнародні аудіовізуальні ініціативи, як-от «Visual History Archive» чи «UNESCO Memory of the World», дають змогу зберігати та поширювати глобальні історичні свідчення [68]. Українські архіви також долучаються до цього процесу, зокрема через оцифрування спогадів депортованих, жертв репресій та учасників революцій. Такі проєкти стають джерелом глибокого емоційного і соціального резонансу, що активізує транснаціональну комунікацію. Аудіовізуальні документи виступають ефективним механізмом у побудові інтеркультурного соціального простору.

Сьогодні аудіовізуальні документи функціонують у динамічному середовищі соціальних мереж, де вони отримують нове життя як інструмент масової комунікації. Платформи на кшталт Facebook, Instagram, TikTok, YouTube є не лише каналами поширення, а й ареною для створення нового аудіовізуального контенту, що базується на архівних матеріалах [49]. Користувачі стають співавторами комунікативного процесу, формуючи нові сенси та контексти за допомогою реміксування відео, створення сторітелінгу на основі архівних фото чи озвучування документальних кадрів [41].

АРХІВ ВІЙНИ

Про проєкт >

Долучитися >

ПІДТРИМАТИ

UA ENG

Рисунок 3.8 – Ukrainian War Archive [55]

Аудіовізуальні документи стають невід’ємною частиною громадянської журналістики, де вони фіксують події в реальному часі: протести, стихійні лиха, збройні конфлікти. Такі цифрові свідчення згодом набувають статусу історичних джерел і зберігаються в онлайн-архівах або спеціалізованих платформах, наприклад зображений на рисунку 3.8 Ukrainian War Archive [55]. Водночас виникає потреба у верифікації таких матеріалів, адже маніпуляції та фейки становлять серйозну загрозу достовірності. Архіви та дослідники

змушені розробляти методики ідентифікації джерел, встановлення часу, місця і контексту запису. Аудіовізуальні документи з цифрових джерел набувають подвійної цінності: як факт і як комунікативне явище.

Завдяки технологіям віртуальної та доповненої реальності аудіовізуальні документи дедалі частіше інтегруються у мультимедійні простори. Такі форми презентації використовуються в музеях, освітніх платформах, соціальних проєктах для створення емоційно насиченого, інтерактивного досвіду [62]. Наприклад, проєкт «VR музей війни» залучає користувача до взаємодії з архівними документами у форматі 3D. Це дозволяє не лише споглядати документ, а й взаємодіяти з ним, створюючи особистісне переживання подій минулого. Така візуалізація сприяє глибшому засвоєнню історичної інформації та зростанню соціального впливу контенту.

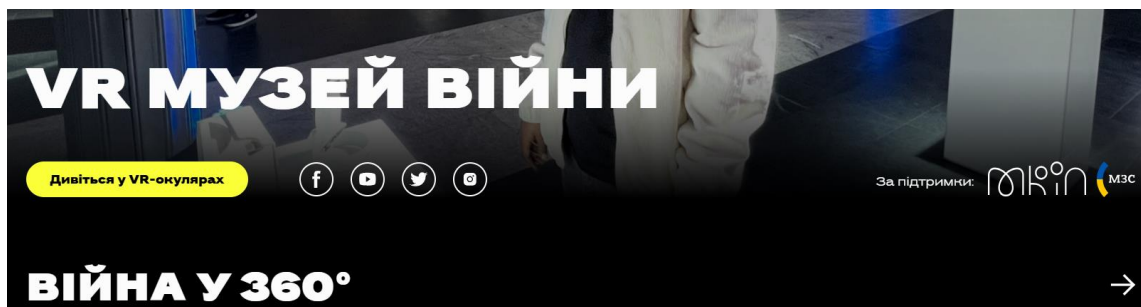

Рисунок 3.9 – Проєкт «VR музей війни» будує експозиції у форматі 3D

Використання аудіовізуальних документів у публічній сфері супроводжується активною взаємодією з аудиторією, що дає змогу формувати нові значення через коментарі, репости, обговорення. Цей механізм двосторонньої комунікації посилює ефект соціального впливу й актуалізує роль глядача як інтерпретатора [50]. Громадські ініціативи, що використовують відеоспогади або архівні кадри, часто залучають людей до створення власних версій подій – відеосеїв, персональних історій, сторітелінгів. Це змінює саму природу аудіовізуального документа – від статичного джерела до динамічного соціального конструкту. У рамках таких практик зростає інтерес до локальної історії, мікронаративів і персоналізованих архівів, що сприяє розширенню демократичних практик у

соціальній комунікації. Зворотний зв'язок стає важливою частиною життєвого циклу документа.

Аудіовізуальні документи у сучасному соціальному просторі вийшли за межі архівного середовища, трансформувались у повноцінний комунікаційний інструмент [22]. Вони реалізують свій потенціал у сфері освіти, культури, публічної історії, міжкультурного діалогу та цифрових медіа. Використання таких документів дозволяє формувати національну ідентичність, популяризувати науку та забезпечувати збереження пам'яті в умовах інформаційних викликів. Цифровізація, інтерактивність і відкритість стали чинниками нових форматів функціонування аудіовізуальних джерел.

Отже, аудіовізуальні документи є ключовим елементом у розвитку соціальної взаємодії, сприяючи більш ефективному поширенню знань та ідей у сучасному медіа-просторі. Завдяки своїй емоційній виразності, вони здатні швидше досягати аудиторії та викликати глибше залучення до соціальних і політичних процесів. У рамках соціальних комунікацій аудіовізуальні документи виступають як важливий канал впливу, що забезпечує інтерактивний обмін інформацією та сприяє формуванню спільних цінностей.

3.3. Інноваційні технології в архівації та поширенні аудіовізуальних документів

У сучасних умовах цифрової трансформації архівної справи технології Big Data та штучного інтелекту дедалі частіше інтегруються в процеси обробки та зберігання аудіовізуальних документів. Ці інструменти дозволяють ефективно аналізувати великі обсяги даних, автоматизувати опис документів і формувати інтелектуальні метадані. Метадані, як структурована інформація про документи, є основою для побудови точних пошукових систем. Сучасні семантичні пошукові платформи використовують ШІ для розпізнавання візуального й звукового контенту, що розширює можливості доступу до документів [54]. Завдяки машинному навчанню можливо ідентифікувати

об'єкти, голоси або сюжети без втручання людини. Це значно знижує навантаження на архівістів і підвищує точність пошуку (Man Cultural).

BIG DATA

Рисунок 3.10 – Складові системи Big Data.

З появою інтернет-технологій активно розвиваються віртуальні архіви, які забезпечують дистанційний доступ до оцифрованих аудіовізуальних матеріалів. Такі платформи, як Europeana (рисунок 3.5) або Digital Public Library of America (рисунок 2.3), стали прикладами відкритого доступу до культурної спадщини [53, 52]. У віртуальних архівах застосовуються інструменти цифрової репрезентації, які дозволяють переглядати документи у високій якості, з навігацією по метаданих. Також розвивається напрям створення тривимірних реконструкцій подій або об'єктів на основі архівних аудіовізуальних документів [56]. Це сприяє популяризації архівної інформації серед широкого кола користувачів, зокрема дослідників, студентів і журналістів. Віртуалізація архівів відкриває нові горизонти у збереженні та інтерпретації документальної спадщини.

Інноваційні технології архівації безпосередньо пов'язані з розвитком цифрової гуманітаристики – міждисциплінарної сфери, що поєднує ІТ та гуманітарні науки. Аудіовізуальні документи стають важливим об'єктом цифрових досліджень, аналізу соціальних практик, історичної реконструкції та візуалізації даних. Проекти цифрової гуманітаристики, як-от «Mapping the Republic of Letters» або «Shoah Visual History Archive», показують потенціал поєднання архівного контенту, ІІІ та візуалізацій [63]. Через глибоку

аналітику, хмарні сервіси й цифрові інструменти вдається створювати інтерактивні наративи з аудіовізуальними джерелами [48] Це стимулює переосмислення ролі архівіста як медіатора між джерелом та інтерпретатором. Цифрова гуманітаристика пропонує нові методи збереження й осмислення аудіовізуального контенту.

Рисунок 3.11 – Технології speech-to-text надають можливість субтитрувати та переводити в текст звукову інформацію

Штучний інтелект дозволяє автоматично розпізнавати мову, текст, обличчя й емоції в аудіовізуальних документах, що істотно прискорює обробку архівів. Наприклад, технології speech-to-text дають змогу формувати транскрипції та субтитри, які згодом використовуються як індексаційні елементи (рисунок 3.11). Алгоритми розпізнавання зображень у відео допомагають ідентифікувати події, символи або локації. Це підвищує якість каталогізації та полегшує навігацію в архівах для дослідників. Системи, що використовують елементи нейромереж, здатні з часом навчатися, вдосконалюючи точність аналізу [60]. Такий підхід дозволяє переходити від традиційного архівування до «розумного архіву», орієнтованого на користувача.

Хмарні та пошукові сервіси, такі як Google Cloud, Amazon Web Services або iPres, пропонують рішення для безпечного зберігання великих масивів аудіовізуального контенту. Перевагою таких платформ є можливість автоматичного резервного копіювання, масштабованість та доступність з будь-якого пристрою. Блокчейн-технології також розглядаються як засіб забезпечення автентичності документів та фіксації змін у метаданих.

Децентралізоване зберігання дозволяє уникнути ризиків втрати даних через збої в роботі окремих серверів. Це особливо важливо для унікальних архівних матеріалів, які не підлягають відновленню. Сучасна інфраструктура зберігання та пошуку поєднує безпеку, доступність і гнучкість (рисунок 3.12).

Рисунок 3.12 – Складові семантичних пошукових систем.

Світовий досвід демонструє успішні приклади партнерства між архівними установами та ІТ-компаніями для реалізації інноваційних проєктів. Наприклад, співпраця British Library із Microsoft дозволила створити доступні онлайн-архіви аудіозаписів. Такі партнерства допомагають архівам вийти за межі вузькопрофесійної сфери й стати учасниками цифрової економіки знань. Технологічні партнери забезпечують технічну підтримку, а архіви – контент і експертизу. Спільні проєкти часто мають освітню або просвітницьку спрямованість, що розширює аудиторію користувачів. Така модель є перспективною для українських архівних інституцій.

Інноваційні архіви дедалі частіше стають майданчиками для реалізації культурних та освітніх проєктів. Вони активно співпрацюють з університетами, музеями та громадськими організаціями. Цифрові виставки, інтерфейси доповненої реальності, інтерактивні платформи — усе це формує нові формати взаємодії з архівним контентом. Зокрема, у межах проєкту Europeana створено велику кількість мультимедійних освітніх ресурсів (рисунок 3.12). Такі формати дозволяють молоді та широкому загалу краще усвідомлювати цінність культурної спадщини. Інновації сприяють не лише збереженню, а й актуалізації аудіовізуальних джерел у сучасному суспільстві.

Інноваційні технології істотно трансформують традиційні уявлення про зберігання та поширення аудіовізуальних документів. Штучний інтелект, хмарні сервіси, цифрові архіви та інтерфейси взаємодії відкривають нові можливості доступу та інтерпретації. Водночас, важливим завданням лишається забезпечення достовірності, збереження автентичності та етичного використання контенту. Технології не замінюють роль архівіста, але доповнюють її новими інструментами та компетенціями. Перспективи полягають у подальшій інтеграції цифрових рішень у гуманітарні практики. Такий підхід забезпечує гармонійний розвиток архівної справи в умовах цифрової епохи.

Таким чином, інноваційні технології відкривають нові можливості для ефективного збереження та поширення аудіовізуальних документів у цифрову епоху. Розвиток технологій машинного навчання та штучного інтелекту сприяє автоматизації процесів метаданих, що дозволяє значно полегшити пошук і категоризацію великих обсягів аудіовізуальних матеріалів. Важливим напрямом є інтеграція аудіовізуальних документів у мультимедійні платформи, що забезпечує їх ширше використання в освітніх, культурних і соціальних контекстах.

ВИСНОВКИ

У результаті дослідження підрозділу з'ясовано, що аудіовізуальні документи становлять специфічну форму фіксації інформації, яка поєднує візуальні та звукові компоненти, що забезпечує їхню високу комунікативну ефективність. Визначено, що до аудіовізуальних документів належать такі види, як кіно-, фото-, фоно- та відеодокументи, кожен з яких має свої носії, форми збереження та способи відтворення. Особливістю цих документів є їхня емоційна насиченість, висока інформативність та потреба в спеціальних умовах збереження і відтворення.

У ході аналізу методологічних підходів до вивчення ролі аудіовізуальних документів у комунікаційному просторі встановлено, що ефективне дослідження цієї тематики потребує міждисциплінарного підходу. Найбільш продуктивними виявилися поєднання принципів архівознавства, соціальних комунікацій, інформаційної теорії та медіазнавства. методологічна база дослідження забезпечує комплексне бачення ролі аудіовізуальних документів у сучасному комунікаційному просторі.

Дослідження історичного розвитку аудіовізуальної документації показало, що становлення цієї сфери тісно пов'язане з технічним прогресом та суспільними запитами на збереження візуально-звукової інформації. Історичний контекст формування аудіовізуальної документації дає змогу глибше усвідомити значення для культурної пам'яті та інформаційного обігу.

Дослідження використання аудіовізуальних документів у соціокультурній, політичній та інформаційній сферах показало їх багатофункціональність і важливу роль у формуванні суспільної свідомості та політичної культури. Аудіовізуальні документи використовуються для документування історичних подій, впливу на громадську думку та формування наративів, виконують роль джерела новин і важливого елементу медіа-ресурсів.

Дослідження практик використання аудіовізуального контенту в соціальних мережах та цифрових медіа підтвердило, що ці платформи стали основним середовищем для розповсюдження та споживання аудіовізуальних документів. Аудіовізуальний контент активно використовується для створення візуальних наративів, що зумовлює нові форми комунікації та взаємодії між користувачами. Виявлено, що соціальні мережі, зокрема YouTube, Instagram, TikTok, є основними каналами для популяризації культурних, освітніх і політичних матеріалів, що значно впливає на формування громадської думки.

Дослідження проблем архівного зберігання та доступу до аудіовізуальних документів виявило низку значних труднощів, зокрема пов'язаних із технічними обмеженнями збереження старих носіїв та швидким моральним старінням технологій. Наявність різноманітних форматів та стандартів зберігання ускладнює процес забезпечення довготривалого доступу до аудіовізуальних документів і їх інтеграцію в єдині архівні системи. Водночас, перехід до цифрових технологій відкриває нові можливості для оцифрування, систематизації та збереження аудіовізуальних фондів.

Дослідження соціальних комунікацій як сфери реалізації потенціалу аудіовізуальних документів показало, що ці документи є важливим інструментом для побудови комунікативних процесів у сучасному суспільстві. Аудіовізуальні документи активно використовуються для передачі інформації, створення суспільних наративів та формування громадської думки через різноманітні медіа-ресурси.

Дослідження інноваційних технологій в архівації та поширенні аудіовізуальних документів показало, що новітні цифрові технології значно покращують процес збереження, організації та доступу до аудіовізуальних документів. Оцифрування та використання хмарних платформ дозволяють забезпечити збереження документів у найбільш стійких та доступних форматах, що сприяє їх довготривалому зберіганню та зручному доступу для користувачів.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Архівознавство: Підручник для студентів вищих навчальних закладів України. Редкол.: Я. С. Калакура (гол. ред.) та ін. К., 1998. 316 с.
2. Ассман А. Простори пам'яті: форми і трансформації культурної пам'яті. Пер. з нім. М. Рябчук. К. : Ніка-Центр, 2011. 360 с.
3. Ассман Я. Культурна пам'ять: письмо, пам'ять про минуле та політична ідентичність у високих культурах давнини. Пер. з нім. О. Сагана. К.: 2011. 327 с.
4. Беккер К. Історія архівування аудіовізуальних документів у Європі. *European Archival Review*. 2012. № 4. С. 55–68.
5. Бондербург І. Інформаційна війна у цифрову епоху: медіа, пропаганда, контроль. К.: 2014. 288 с.
6. Боряк О. Цифрове збереження аудіовізуальних документів: проблеми та перспективи. *Архівознавство України*. 2021. № 2. С. 45–52.
7. Голл С. Візуальна культура: антологія. К.: Основи, 2007. С. 28–56.
8. Горбань Н. Цифрове середовище як виклик для класифікації аудіовізуальних документів. *Бібліотечний вісник*. 2021. № 5.
9. Греченко М. TikTok як інструмент цифрової документації соціальних подій. *Український інформаційний простір*. 2021. № 2. С. 52–59.
10. Греченко О. Цифрове збереження аудіовізуальної спадщини: досвід українських архівів. *Архіви України*. 2021. № 3. С. 24–31.
11. Державне агентство України з питань кіно. Вебсайт. URL: <https://usfa.gov.ua/>
12. ДСТУ 3017-95. Інформація та документація. Терміни та визначення. К.: 1995.
13. Єрмоленко А. Цифрові платформи і суспільна активність: аудіовізуальний аспект. *Медіапростір*. 2020. № 4. С. 34–41.

14. Єрмоленко В. Реклама як інструмент соціального впливу: візуальний аспект. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Соціальні комунікації*. 2020. № 1. С. 76–85.
15. Єрмоленко С. В. Інноваційні технології в архівному зберіганні: від хмарних сервісів до III. *Технології збереження архівних даних*. 2020. № 5(3). С. 34–41.
16. Загальне документознавство: навч. посіб. Ю. І. Палеха, Н. О. Леміш. К.: Ліра-К, 2009. С. 178.
17. Залізняк Л. Л. Соціальні комунікації у візуальній культурі. К., 2015.
18. Ковальська Л. А. Видові особливості і класифікація документально-інформаційних ресурсів. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2020. № 4. С. 39–47.
19. Ковальська Л. А. Кіноджерельний масив як аудіо-візуальне свідчення партизансько-підпільної боротьби. *Історичні записки. Луганськ*, 2012. № 33. С. 97–101.
20. Ковальчук О. В. Аудіовізуальні документи в системі національної пам'яті: проблеми інтерпретації. *Архіви України*. 2020. № 1. С. 23–35.
21. Лаврик М. Ю. Моделі OAIS у архівному зберіганні: адаптація до цифрових документів. *Науковий вісник*. 2020. № 15(1). С. 23–30.
22. Мартинюк А. В. Аудіовізуальні документи як засіб соціальної комунікації: змістовий аналіз та перспективи дослідження. *Бібліотечний вісник*. 2021. № 2. С. 14–21.
23. Матвійчук Л. Соціальні мережі як неформальні архіви сучасності. *Бібліотечний вісник*. 2019. № 5. С. 23–27.
24. Матвійчук О. Аудіовізуальні документи в сучасних медіа: трансформація функцій. *Бібліотечний вісник*. 2019. № 5. С. 33–39.
25. Матвійчук О. Технічні аспекти аудіовізуального документування: історичний контекст. *Архіви України*. 2019. № 3. С. 21–30.
26. Матвійчук О. І. Етичні аспекти в архівній діяльності: баланс між доступом і приватністю. *Архівна справа та право*. 2019. № 9. С. 59–66.

27. Мединський С. Є. Аудіовізуальні документи як джерела інформації : навч. посіб. К. : НАКККиМ, 2018. 148 с.
28. Мединський, А. Історія розвитку кінофотофонодокументальних архівів в Україні. К.: Ліра-К, 2018. 216 с.
29. Метадані для аудіовізуальних матеріалів: міжнародні стандарти та рекомендації. *IFLA*. 2021. Retrieved from <https://www.ifla.org>.
30. Методичні рекомендації щодо опису аудіовізуальних документів. К.: ЦДКФФА України, 2020. 45 с.
31. Ніколс Б. Вступ до документального кіно. Пер. з англ. В. Омельчука. К.: НаУКМА, 2017. 212 с.
32. Оцифрування культурної спадщини: міжнародні стандарти та практики. *UNESCO*. 2015.
33. Постман Н. Розваги до смерті: публічний дискурс в епоху шоу-бізнесу. Пер. з англ. Л. Герасюти. К.: 2006. 256 с.
34. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 15.11.2024 № 2811-ІХ. *Відомості Верховної Ради України*. 2023. № 57. ст.166 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20>
35. Про інформацію: Закон України від 15.11.2024 № 2657-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48, ст. 650. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>
36. Про Національний архівний фонд і архівні установи: Закон України від 21.06.2024 № 3814-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 15. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3814-12#Text>
37. Прокоп Ю. В. Перспективні напрямки інформатизації архівної справи. 2020. URL: <http://conf.inf.od.ua/doklady-konferentsii/2020/220-prokop-yu>
38. Савчук В. Архівація воєнного відеоконтенту: проблеми автентичності та доступу. *Архівознавство, документознавство, джерелознавство*. 2021. № 23. С. 45–51.
39. Савчук В. Архіви та цифровізація: світовий досвід і українські реалії. *Архівознавчі дослідження*. 2021. № 3. С. 77–85.

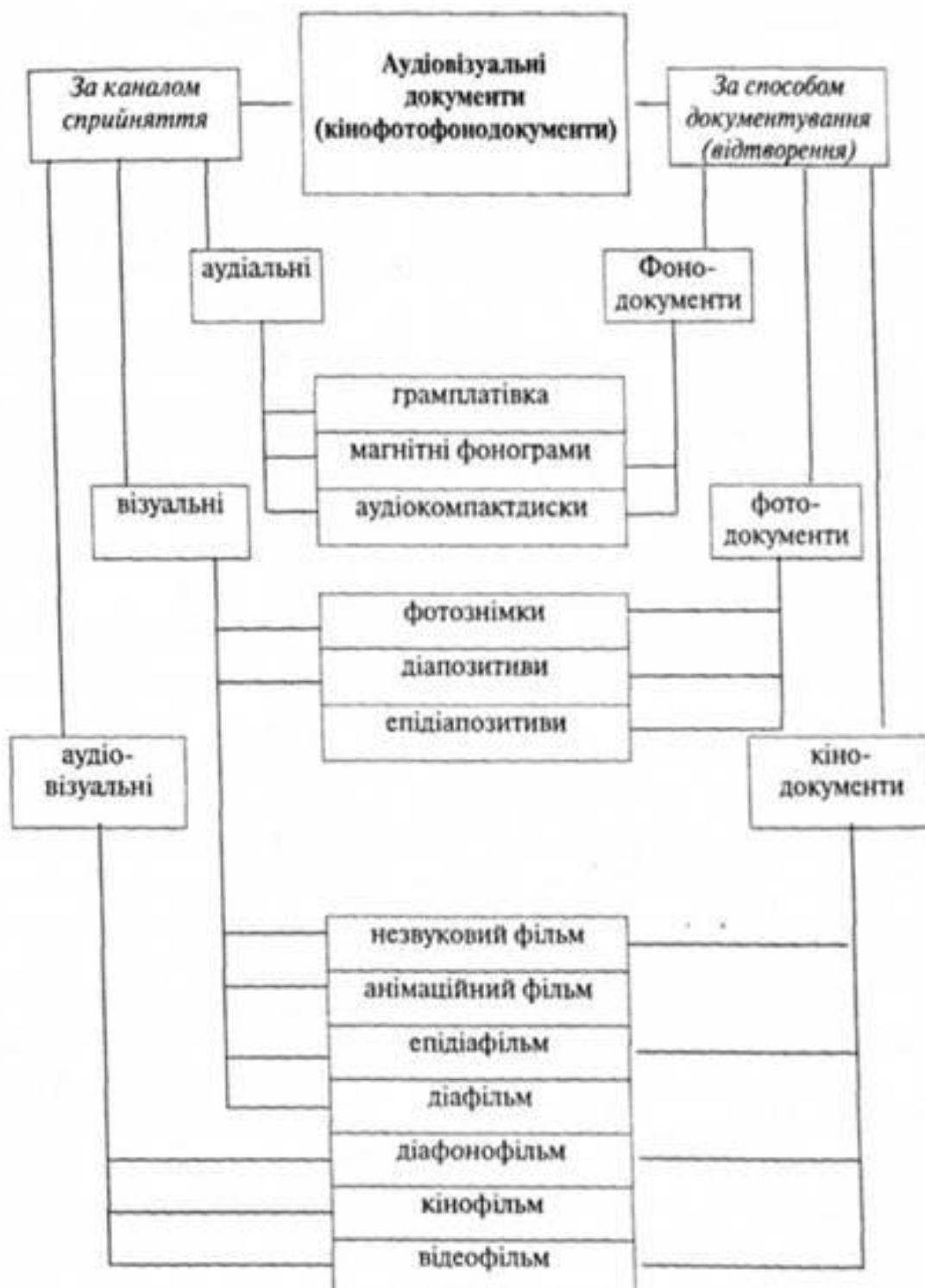
40. Савчук В. Аудіовізуальні документи в цифровому середовищі бібліотеки: досвід і перспективи. *Бібліотечна планета*. 2021. № 1. С. 12–16.
41. Стельмах С. М. Архіви і соціальна пам'ять: концепції, практики, технології. Київ: НАН України, 2020. 168 с.
42. Стратегії захисту документальної спадщини як запоруки збереження національної ідентичності та державності на період до 2027 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1349-2024-%D1%80#Text>
43. Центральний державний аудіовізуальний та електронний архів України. *Вебсайт*. URL: <https://tsdaea.archives.gov.ua/>
44. Becker H. S. Visual evidence: a cultural interpretation of documentary practice. *Visual Studies*. 2012. Vol. 27, №. 2. P. 85–92.
45. Bourdieu P. Language and symbolic power. John Wiley and Sons Ltd, 1992. 320 p.
46. Bourdieu, P. The Logic of Practice. Stanford University Press, 1991. 333 p.
47. British Film Institute (DFI). URL: <https://www.bfi.org.uk/>
48. Burdick A., Drucker J., Lunenfeld P., Presner T., Schnapp J. Digital_Humanities. Cambridge, MA: The MIT Press, 2016. 152 p.
49. Burgess J., Green J. YouTube: Online Video and Participatory Culture. Cambridge: Polity Press, 2018. 204 p.
50. Couldry N. Media, Society, World: Social Theory and Digital Media Practice. Cambridge: Polity Press, 2012. 220 p.
51. Couldry N., Hepp A. The mediated construction of reality. Cambridge: Polity Press, 2017. 240 p.
52. Digital Public Library of America (DPLA). URL: <https://dp.la>
53. Europeana 1914–1918. Europeana. 2021. URL: <https://www.europeana.eu>.
54. Horsman P. Appraisal and the Future of Archives in the Digital Era: A New Approach for Audiovisual Material. *Archives and Manuscripts*. 2020. Vol. 48, № 3. P. 285–302.
55. Housley W. Digital Witnessing and the Archiving of Atrocity: War, Conflict and the Digital Age. *Digital Society*. 2022. № 2(3). P. 115–132.

56. Huvila I. Participatory Archives: From Inert Record Repositories to Active Players in Digital Information Ecosystems. *Archival Science*. 2022. № 22. P. 67–85.
57. International Council on Archives (ICA). URL: <https://www.ica.org/fr>
58. International Federation of Film Archives (FIAF). URL: <https://www.fiafnet.org/>
59. iPres – The International Conference on Digital Preservation. URL: <https://ipres-conference.org/>
60. Kitchin R. The Data Revolution: Big Data, Open Data, Data Infrastructures and Their Consequences. London: SAGE Publications, 2014. 264 p.
61. Manovich L. Cultural Analytics. Cambridge, MA: The MIT Press, 2018. 336 p.
62. Manovich L. The Language of New Media. Cambridge: MIT Press, 2002. 354 p.
63. Mapping the Republic of Letters. URL: <https://republicofletters.stanford.edu/>
64. National Archives of Australia. URL: <https://www.naa.gov.au>
65. Open Archival Information System (OAIS). URL: <http://www.oais.info/>
66. Shoah Foundation. Visual History Archive. URL: <https://vha.usc.edu/>
67. Ukrainian War Archive. URL: <https://ukrainewararchive.org/>
68. Vancouver Declaration. The Memory of the World in the Digital Age Digitization and Preservation. 6 to 28 September 2012. Vancouver, British Columbia, Canada. UNESCO/UBC. URL: unesco.se/wp-content/uploads/2015/06/VancouverDeclaration-September-2012
69. World Intellectual Property Organization (WIPO). URL: <https://www.wipo.int/>

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Класифікація аудіовізуальних документів

ДОДАТОК Б

ДСТУ 3017:2015. Національний стандарт України Інформація та документація. Видання основні види. Терміни та визначення понять

НАЦІОНАЛЬНИЙ СТАНДАРТ УКРАЇНИ

Інформація та документація

ВИДАННЯ ОСНОВНІ ВИДИ

Терміни та визначення понять

ДСТУ 3017:2015

Київ

(ДП «УкрНДНЦ»)

2016

ПЕРЕДМОВА

1 РОЗРОБЛЕНО: Державна наукова установа «Книжкова палата України імені Івана Федорова» РОЗРОБНИКИ: Н. Петрова (науковий керівник), Г. Плиса

2 ПРИЙНЯТО ТА НАДАНО ЧИННОСТІ: наказ (ДП «УкрНДНЦ») від 22 червня 2015 р. № 61 з 2016—07—01; згідно з наказом від 04 березня 2016 р. № 65 змінено дату чинності

3 НА ЗАМІНУ: ДСТУ 3017-95

ЗМІСТ

Вступ

1 Сфера застосування

2 Загальні пояснення

3 Загальні поняття

4 Види видань

4.1 Види видань за знаковою природою інформації

4.2 Види видань за способом виготовлення

4.3 Види видань за періодичністю

4.4 Види друкованих видань за матеріальною конструкцією

4.5 Види видань за складом основного тексту

4.6 Види видань за мовною ознакою

4.7 Види видань за ступенем аналітико-синтетичного перероблення інформації

4.8 Види видань за цільовим призначенням

4.9 Види неперіодичних видань за характером інформації

4.10 Види неперіодичних видань за структурою

4.11 Види неперіодичних видань за повторністю випуску

4.12 Види неперіодичних друкованих видань за обсягом

4.13 Види неперіодичних друкованих видань за форматом

4.14 Види періодичних і продовжуваних видань

Додаток А Абетковий покажчик українських термінів

Додаток Б Абетковий покажчик німецьких термінів

Додаток В Абетковий покажчик англійських термінів

Додаток Г Абетковий покажчик французьких термінів

Додаток Д Абетковий покажчик російських термінів

Додаток Е Бібліографія

ДОДАТОК В

International Federation of Film Archives (FIAF)

International Federation of Film Archives
dedicated to the preservation of and access to
the world's film heritage since 1938

Search

COMMUNITY
PUBLICATIONS
E-RESOURCES
EVENTS
TR

Three New FIAF Honorary Members

Elaine Burrows, Paolo Cherchi Usai, and Gregory Lukow were elected on 1 May

A New FIAF Executive Committee

Thursday Online Workshop

"Cataloguing with limited resources" on 22 May. Registrations open until 15 May.

Journal of Film Preservation

No.112 is out!

2025 FIAF Congress in Montreal

Registrations now closed.

On-Site CDC Workshop

"Film-Related Materials in Archives - From Acquisition to Access".
Registrations now closed. Selection announced by 27 April.

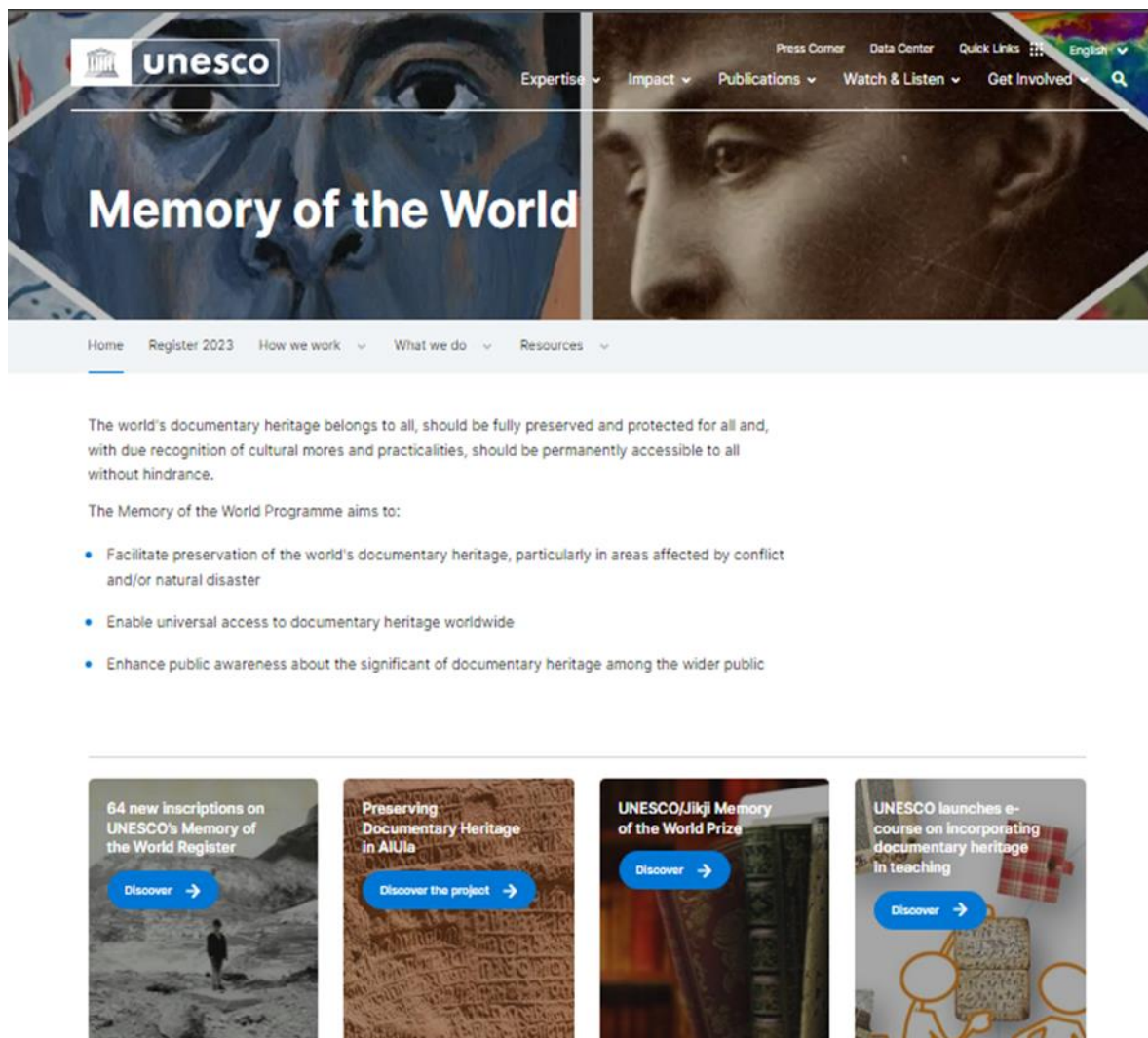
Thursday Online

ДОДАТОК Г

Ванкуверська декларація UNESCO

«Пам'ять світу в цифрову епоху: оцифрування та збереження»

ДОДАТОК Д

«Хартія про збереження цифрової спадщини», UNESCO

16/01/2009

Ref.: CL/3865

Sir/Madam,

On 17 October 2003, during its 32nd session, the General Conference of UNESCO adopted the **Charter on the Preservation of the Digital Heritage**, a copy of which is appended hereto. The Charter stipulates, in its **Article 12**, that UNESCO, by virtue of its mandate and functions, has the responsibility to:

- “(a) take the principles set forth in this Charter into account in the functioning of its programmes and promote their implementation within the United Nations system and by intergovernmental and international non-governmental organizations concerned with the preservation of the digital heritage;
- (b) serve as a reference point and a forum where Member States, intergovernmental and international non-governmental organizations, civil society and the private sector may join together in elaborating objectives, policies and projects in favour of the preservation of the digital heritage;
- (c) foster cooperation, awareness-raising and capacity-building, and propose standard ethical, legal and technical guidelines, to support the preservation of the digital heritage;
- (d) determine, on the basis of the experience gained over the next six years in implementing the present Charter and the Guidelines, whether there is a need for further standard-setting instruments for the promotion and preservation of the digital heritage.”

At the end of the first six years of the Charter's implementation, I must now consult the Member States and other partners concerned in order to gauge progress made and determine whether it is today necessary to draw up another standard-setting instrument, possibly an international recommendation, to better protect the preservation of the digital heritage throughout the world.

I should be grateful if you would communicate to me **before 30 April 2009** any comments or proposals you may wish to make on this subject. Please send your contribution to Ms Miriam Nisbet, Director, Information Society Division (m.nisbet@unesco.org), and to Ms Joie Springer, Senior Programme Specialist, Universal Access and Preservation Section (j.springer@unesco.org), in the same Division.

Please accept, Sir/Madam, the assurances of my highest consideration.

Koichiro Matsuura
Director-General

Enclosure: Charter on the Preservation of the Digital Heritage

cc: Permanent Delegations to UNESCO
National Commissions for UNESCO

7, place de Fontenay
75352 Paris 07 SP, France
Tél.: +33 (0)1 45 68 10 00
Fax: +33 (0)1 45 68 18 00

www.unesco.org

To Ministers responsible for relations with UNESCO

ДОДАТОК Е

Open Archival Information System (OAIS)

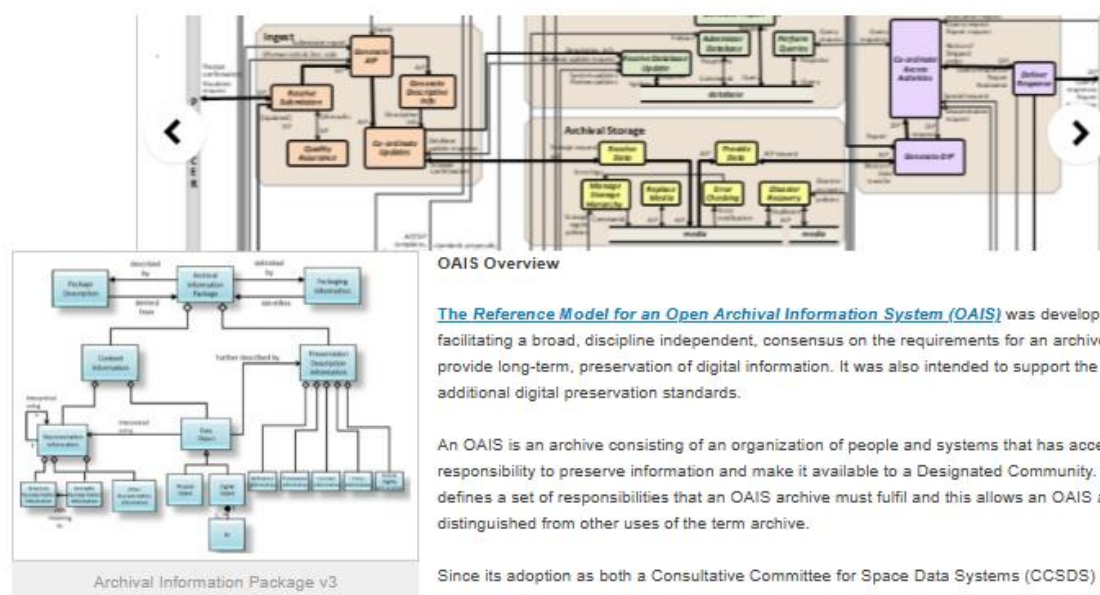
OAIS Reference Model (ISO 14721)

The fundamental standard for digital preservation

Home Audit OAIS usage Research Standards process

Home

This site holds information about the OAIS Reference Model.

OAIS Overview

The Reference Model for an Open Archival Information System (OAIS) was developed for use in facilitating a broad, discipline independent, consensus on the requirements for an archive or repository to provide long-term, preservation of digital information. It was also intended to support the development of additional digital preservation standards.

An OAIS is an archive consisting of an organization of people and systems that has accepted the responsibility to preserve information and make it available to a Designated Community. The standard defines a set of responsibilities that an OAIS archive must fulfil and this allows an OAIS archive to be distinguished from other uses of the term archive.

Since its adoption as both a Consultative Committee for Space Data Systems (CCSDS) and an ISO standard, the OAIS Reference Model has been welcomed and widely adopted by virtually all types of digital preservation communities. Most modern digital preservation initiatives reference the OAIS

Reference Model standard. It has also been widely used by organizations to inform their implementations of new or upgraded preservation systems.

- The new version (version 3) of OAIS is available free of charge at the [CCSDS site](https://www.ccsds.org/Products/14721-2025). Alternatively the same standard is available from ISO as [ISO 14721:2025](https://www.iso.org/standard/75481.html).
- Information about and training for ISO audit and certification of repositories which wish to prove themselves trustworthy ([ISO16363](https://www.iso.org/standard/75481.html))

Check how well you understand OAIS by taking [this quiz](#).

For OAIS related training see the [PTAB ISO 16363 site](#)

ДОДАТОК Ж

Структурні складові системи даних Big Data

